

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Marta Foltinová

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra obchodu a cestovního ruchu

Bakalářská práce

Spotřebitelské vzdělávání na základních školách

Vypracovala: Marta Foltinová

Vedoucí práce: Ing. Bc. Alena Srbová, Ph.D.

České Budějovice 2017

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marta FOLTINOVÁ**

Osobní číslo: **E14109**

Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Spotřebitelské vzdělávání na základních školách**

Zadávající katedra: **Katedra obchodu a cestovního ruchu**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:

Zjištění, jaké prostředky jsou používány v případě spotřebitelského vzdělávání žáků na základních školách s pomocí terénního výzkumu.

Metodický postup:

1. Studium teoretických východisek
2. Provedení terénního výzkumu
3. Zhodnocení výzkumu
4. Závěr a interpretace výsledků

Rámcová osnova:

1. Úvod. 2. Literární přehled. 3. Cíle a metody. 4. Analýza a syntéza poznatků z vlastního zkoumání. 5. Vlastní návrhy. 6. Závěr. 7. Seznam literatury. 8. Summary. 9. Přílohy.

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Hulva, T. (2005). *Ochrana spotřebitele*. Praha: ASPI.

Hulva, T. (2006). *Právo ochrany spotřebitele pro neprávnický*. Praha: ASPI.

Otnes, C. C., & Tuncay-Zayer, L. (2012). *Gender, culture, and consumer behavior*. New York: Routledge.

Kozel, R., Mynářová, L., & Svobodová, H., (2011). *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada.

Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) 2004, 2015

Zákon o ochraně spotřebitele 1992, 2015

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Bc. Alena Srbová, Ph.D.

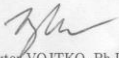
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Datum zadání bakalářské práce: 11. ledna 2016

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2017

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

Ing. Viktor VOJTČO, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 25. ledna 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem na téma Spotřebitelské vzdělávání na základních školách vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 06. 04. 2017

.....

Marta Foltinová

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Bc. Aleně Srbové, Ph.D. za odborné vedení při bakalářské práci, užitečné a cenné rady, trpělivost, vstřícnost a čas, který mi ochotně věnovala a tím velmi napomohla ke vzniku této práce.

Mé poděkování také patří všem respondentům, kteří se zúčastnili mého dotazníkového šetření.

Obsah

1 Úvod	3
2 Literární rešerše.....	5
2. 1 Ochrana spotřebitele	5
2. 1. 1 Pojem ochrana spotřebitele a její vznik.....	5
2. 1. 2 Pojem spotřebitel, jeho práva a povinnosti.....	6
2. 1. 3 Legislativní úprava ochrany spotřebitele v České republice	8
2. 2 Legislativní úprava školství v České republice (školský zákon).....	9
2. 3 Finanční gramotnost	11
2. 3. 1 Vymezení pojmu finanční gramotnost	11
2. 3. 2 Složky finanční gramotnosti.....	12
2.4 Finanční vzdělávání	13
2.4.1 Principy finančního vzdělávání	14
2. 4. 2 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání	16
2. 4. 3 Finanční vzdělávání a OECD	17
2. 4. 4 Národní strategie finančního vzdělávání	19
2.6 Systém vzdělávání žáků na základních školách v České republice	19
2. 5. 1 Příklady finančního vzdělávání žáků v rámci Jihočeského kraje.....	21
2.6 Marketingový výzkum	22
2. 6. 1 Kvantitativní výzkum	25
2. 6. 2 Kvalitativní výzkum	27
3 Cíl, hypotézy a metodika práce	28
3. 1 Cíl práce	28
3. 2 Hypotézy.....	28
3. 3 Metodika.....	29
4 Vlastní výzkum.....	30
4. 1 Plán výzkumu	30
4. 2 Vyhodnocení dotazníkového šetření (Dotazník pro vedení základních škol)32	32
4. 3 Vyhodnocení dotazníkového šetření (Dotazník pro žáky základních škol) ..	50
4. 4 Zhodnocení hypotéz	60
4. 5 Návrhy na zlepšení	61

5 Závěr	67
I. Summary and keywords	69
II. Seznam použitých zdrojů	70
III. Seznam grafů, obrázků a tabulek	
IV. Seznam použitých zkratk	
V. Seznam příloh	
VI. Přílohy	

1 Úvod

V České republice žije přes 10 miliónů obyvatel – spotřebitelů pohybujících se na trhu. Stále rozrůstající trh, představuje pro spotřebitele ohrožení ve formě uzavření nevýhodné smlouvy, nekalých obchodních praktik, tlaku na spotřebitele a spousty dalších rizik.

Mnoho spotřebitelů řeší svou nepříznivou finanční situaci, tou nejjednodušší cestou, kterou často bývá úvěr od banky. Bohužel, často se spotřebitel tímto krokem dostává do finanční propasti, kdy nezvládá splácet půjčku, je pod tlakem, což může končit i exekucí. Velké množství spotřebitelů si nedokáže uvědomit, který výdaj je důležitý, a který naopak není.

Tato problematika je z velké části způsobena nedostatečnou finanční gramotností, spotřebitel také často nezná své povinnosti a svá práva. V současnosti je věnováno mnoho času ochraně spotřebitele, která má i svou legislativní úpravu. Spotřebitel se může setkat s problematikou ochrany spotřebitele, skrz média, články na toto téma jsou často publikovány v časopisech, novinách, prostřednictvím televize či internetu.

Pravdou je, že každé dítě, je ovlivněno prostředím, kde vyrůstá, tedy rodinou. Není však pravidlem, že v každé rodině dokáží vychovat finančně gramotného člověka. Mnohdy se sami rodiče, nedokáží orientovat v problematice ochrany spotřebitele, jelikož toto téma se stává aktuálním až v dnešní době.

V zájmu státu je mít co nejvíce zodpovědných spotřebitelů, kteří budou zaměstnaní, finančně samostatní a schopni přispívat do státního rozpočtu skrz daně. Z tohoto důvodu se finanční gramotnost vyučuje již na základních školách.

V České republice je devítiletá povinná školní docházka a žáci, by se během této doby měli seznámit se základní problematikou v oblasti finančního vzdělání. Cílem této bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem probíhá vzdělání spotřebitelů na základních školách. Teoretická část této bakalářské práce, popisuje základní pojmy z oblasti ochrany spotřebitele a jakou legislativní úpravou je vymezena. Dále je věnována pozornost vysvětlení pojmu finančního vzdělání, finanční gramotnosti a systému vzdělávání žáků v České republice. Stručně je také vysvětlen marketingový výzkum.

Praktická část se zabývá zjištěním, jakým způsobem probíhá výuka finanční gramotnosti na základních školách. Konkrétně byl vybrán jeden kraj, a to Jihočeský kraj. Informace jsou získané prostřednictvím dotazníkového šetření. Celkem se jedná o dva dotazníky,

jeden je směřován na vedení základních škol, a zjišťuje názor a zkušenosti pedagogů na finanční gramotnost, a na průběh výuky samotné. Druhý dotazník je určen žákům devátých ročníků základních škol a zkoumá znalost základních pojmů, finančního vzdělání.

V této práci jsou také uvedeny návrhy na možné zlepšení výuky finanční gramotnosti, a to zavedení finančního kroužku a projektového dne na základních školách.

2 Literární rešerše

2. 1 Ochrana spotřebitele

2. 1. 1 Pojem ochrana spotřebitele a její vznik

Definovat pojem ochrana spotřebitele, lze několika způsoby, obecně však můžeme říci, že se jedná o systematickou, cílevědomou činnost občanů a vlády státu, která směřuje k posílení postavení spotřebitele na trhu a k zajištění dostatečné ochrany mezinárodně uznávaných práv spotřebitelů (Horová, 2004).

Hlavním cílem ochrany spotřebitele je zaměřit se na odstraňování nedokonalostí trhu a dosáhnout větší rovnováhy a přehlednosti ve vztazích mezi spotřebiteli a prodejci a výrobci, vyvolat rozvoj tržních podmínek, které poskytují spotřebitelům možnost většího výběru za přijatelné ceny (Horová, 2004).

Významným cílem ochrany spotřebitele je zaručit, aby spotřebitelé, kteří se pohybují na konkurenčním trhu, měli dostatek informací o vlastnostech výrobků, o svých právech, a možnostech, jak uplatňovat na trhu své ekonomické zájmy (Horová, 2004).

S pojmem ochrana spotřebitele, úzce souvisí chování spotřebitelů, jelikož aby byl spotřebitel ochráněn, je třeba znát jeho chování. Podle Otnes & Zayer (2012) je chování spotřebitelů ovlivněno hlavně pohlavím, kulturou, vzděláním, věkem a příjmem spotřebitelů. Každý člověk je vystaven výhodám a nevýhodám svého postavení ve společnosti.

Ochrana spotřebitele začala být aktuální až po II. světové válce. Do té doby, nemusela ochrana spotřebitele existovat, jelikož vztahy mezi prodejcem či výrobcem a spotřebitelem byly vymezeny pouze lokálně, a tím byly daleko jednodušší (Horová, 2004).

S rozvojem dopravy, komunikačních výrobků a výroby se začal rozrůstat trh, který dosáhl nejen národní, ale i mezinárodního rozměru, a tak doposud vyvážený vztah spotřebitele a prodávajícího či výrobce se změnil, a to samozřejmě v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se tak stává slabším článkem ve vztahu k prodávajícím a výrobcům, a vzniká tedy potřeba legislativního a institucionálního uspořádání ochrany spotřebitele (Horová, 2004).

K tomu dochází poprvé ve Spojených státech amerických, kde se začínají sdružovat spotřebitelé v dobrovolných spotřebitelských organizacích, kteří usilují o uvedení narušeného vztahu spotřebitele a výrobce či prodávajícího opět do rovnováhy. Zakladatelem

spotřebitelského hnutí je americký právník Ralph Nader, který začal hájit zájmy spotřebitelů, a tím se stal mezinárodně uznávanou autoritou v oblasti ochrany spotřebitele. Spotřebitelské hnutí se rychle rozšířilo z Ameriky do všech vyspělých zemí (Horová, 2004).

V českých podmínkách se problematika ochrany spotřebitele stává aktuální, až v porevolučním období, v devadesátých letech dvacátého století (Horová, 2004).

2. 1. 2 Pojem spotřebitel, jeho práva a povinnosti

Dle § 419 Nového občanského zákoníku 2012 (2016) je pojem spotřebitel definován jako: „*každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.*“

Dle § 2 zákona o ochraně spotřebitele 1992 (2016) je spotřebitele zase definován jako „*fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.*“

Spotřebitele tedy nejčastěji chápeme jako jednotlivce, ale může to být i domácnost, zkrátka každý, kdo si za cílem uspokojení svých potřeb, opatřuje výrobky a služby prostřednictvím obchodu. Spotřebitel je dalším účastníkem trhu společně s podnikateli, je subjektem vznikajících právních vztahů a může být i objektem nepoctivého jednání ze strany podnikatelů (Horová, 2004).

Práva spotřebitele

Z důvodu, že spotřebitel, tvoří slabší článek trhu, který by byl bez potřebné ochrany svých práv vůči podnikům s velkým kapitálem, právníky, parlamentními lobby atd. naprosto bezmocný, bylo nutné přesně definovat práva spotřebitelů a stanovit legislativu pro jejich uplatňování. Spotřebitelská práva jsou proto významnou součástí správně fungujícího trhu (Veber, Kořánová & Plášková, 2007).

První čtyři spotřebitelská práva zformuloval americký prezident John Fitzgerald Kennedy (1917-1963), jelikož považoval za povinnost reagovat na potřeby spotřebitelů, jednalo se o tyto práva spotřebitele:

- právo na bezpečnost,
- právo na informace,
- právo na výběr,
- právo být vyslyšen (Veber, Kořánová & Plášková, 2007).

V současné době je deklarováno osm základních práv spotřebitelů, a to Mezinárodní organizací spotřebitelů – Consumers International¹.

1. Právo na bezpečnost – spotřebitel má právo, být chráněn před prodejem zboží, které by mohlo být nebezpečné a ohrozit tak jeho zdraví nebo život (jedná je například o elektrospotřebiče, závadné léky, kosmetické přípravky, hračky či kontaminované potraviny).
2. Právo na volný výběr zboží – toto právo má spotřebiteli zabezpečit volný výběr kvalitního zboží za ekonomicky přijatelné ceny, omezení výskytu nepoctivého prodeje, monopolních cen a zneužívání smluv.
3. Právo na odškodnění – dle tohoto práva má spotřebitel právo na náhradu za vadné výrobky, služby nebo za škody jimi způsobenou.
4. Právo na informace – spotřebitel má právo na poskytování pravdivých a důležitých informací o užívání výrobků, o možných vedlejších účincích, a o nebezpečí plynoucích z užívání tak, aby spotřebitel mohl činit racionální rozhodování a byl mu umožněn správný výběr z hlediska užívání výrobku.
5. Právo na vzdělání – stát má na starost vytváření podmínek pro vzdělávání spotřebitelů tak, aby se spotřebitel stal v průběhu života zkušeným a racionálně se rozhodujícím článkem trhu.
6. Právo na zastupování – dle tohoto práva má spotřebitel, právo na podporu spotřebitelskými sdruženími, která mají pravomoc vyjadřovat zájem spotřebitele vůči přípravě a realizaci vládní politiky a dále mají možnost ovlivňovat rozhodování ve vztahu k právům spotřebitele.
7. Právo na základní potřeby – spotřebitel má právo na uspokojení základních potřeb, jako jsou potraviny, voda, doprava, vzdělání, ošetření, zdravotní péče, bydlení atd.
8. Právo na zdravé životní prostředí – toto právo, má spotřebiteli zabezpečit kvalitní výrobky a služby tak, aby neohrozil životní prostředí po dobu jejich užívání a ani v procesu likvidace (Veber, Kořánová & Plášková, 2007).

¹ Consumer International je světová organizace se sídlem v Londýně. Tato organizace je nezávislá a nezisková. Není podporována ani řízena žádnou politickou stranou či konkrétní společností. Je financována prostřednictvím příspěvků členských organizací, vládními granty a nadacemi (Veber, Kořánová & Plášková, 2007).

Povinnosti spotřebitele

Spotřebitelé nemají logicky jen svá práva, která by měla být dodržována, ale z uvedených práv vyplývají i mnohé povinnosti spotřebitelů (Horová, 2004).

Vazby mezi právy a povinnostmi jsou vyjádřeny v následující Tabulce 1:

Tabulka 1: Vazby mezi právy a povinnostmi spotřebitelů

Práva spotřebitelů na:	Povinnosti spotřebitelů:
Bezpečnost	Zájem o zdraví
Výběr	Odpovědné rozhodování
Odškodnění	Uplatnění nároku na odškodnění
Informace	Zájem o informace a práce s nimi
Vzdělání	Vzdělávat se
Zastupování	Aktivní účast v ochraně spotřebitele
Základní potřeby	Uplatňovat nárok na základní potřeby
Zdravé životní prostředí	Dodržování ekologických pravidel

Zdroj: Horová O., 2004, str. 14

2. 1. 3 Legislativní úprava ochrany spotřebitele v České republice

Mezi základní předpisy v oblasti ochrany spotřebitele patří:

- **Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů**

Tento zákon „upravuje některé podmínky podnikání významné pro ochranu spotřebitele, úkoly veřejné správy v oblasti ochrany spotřebitele a oprávnění spotřebitelů, sdružení spotřebitelů nebo jiných právnických osob založených k ochraně spotřebitele, jakož i mimosoudní řešení spotřebitelských sporů“ (§1 Zákon o ochraně spotřebitele 1992, 2016).

„Tento zákon se vztahuje na nabízení a prodej výrobků a na nabízení a poskytování služeb v případech, kdy k plnění dochází na území České republiky. Na ostatní případy se vztahuje tehdy, souvisí-li plnění s podnikatelskou činností provozovanou na území České republiky“ (§1 Zákon o ochraně spotřebitele 1992, 2016).

- **Zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů**

„Česká obchodní inspekce je orgánem státní správy podřízeným Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR; člení se na ústřední inspektorát a jemu podřízené inspektoráty“ (§1 Zákon o České obchodní inspekci 1986, 2016).

„Česká obchodní inspekce kontroluje právnické a fyzické osoby prodávající nebo dodávající výrobky a zboží na vnitřní trh, poskytující služby nebo vyvíjející jinou podobnou činnost na vnitřním trhu, poskytující spotřebitelský úvěr nebo provozující tržiště, pokud podle zvláštních právních předpisů nevykovává dozor jiný správní úřad“ (§2 Zákon o České obchodní inspekci 1986, 2016).

- **Zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů**

„Účelem tohoto zákona je zajistit, v souladu s právem Evropských společenství, aby výrobky uváděné na trh nebo do oběhu byly z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví pro spotřebitele bezpečné“ (§1 Zákon o obecné bezpečnosti výrobků 2001, 2016).

Zákon o obecné bezpečnosti výrobku 2001 (2016) vymezuje např. tyto pojmy:

- výrobek,
- obecné požadavky na bezpečnost výrobku,
- povinnosti osob při zajišťování bezpečnosti výrobku uváděného na trhu a do oběhu,
- výši pokut při nedodržení povinností stanovených tímto zákonem.

2. 2 Legislativní úprava školství v České republice (školský zákon)

„Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen „vzdělávání“) uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství“ (§1 Školského zákona 2004, 2016).

Dle školského zákona je vzdělávání založeno především na zásadách:

- a) *„rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy,*

- barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana,*
- b) zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce,*
 - c) vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důslednosti všech účastníků vzdělávání,*
 - d) bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí*
 - e) svobodného šíření poznatků, které vyplývají z výsledků soudobého stavu poznání světa a jsou v souladu s obecnými cíli vzdělávání a*
 - f) zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji a co nejširšího uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod“ (§2 Školského zákona 2004, 2016).*

Obecnými cíli vzdělávání jsou zejména:

- a) „rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,*
- b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,*
- c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,*
- d) pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,*
- e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého a*
- f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku“ (§ 2 Školského zákona 2004, 2016).*

Tato bakalářská práce se ve své praktické části bude zabírat spotřebitelským vzděláváním na základních školách, a to v oblasti finančního vzdělávání žáků. Proto je vhodné uvést i cíle základního vzdělání dle §44 Školského zákona 2004, 2016:

„Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění“.

Jelikož tato bakalářská práce se z oblasti spotřebitelského vzdělávání zaměří na finanční vzdělávání je nutné vedle tohoto pojmu také vysvětlit pojem finanční gramotnost.

2. 3 Finanční gramotnost

V celosvětové ekonomice přibývalo přibližně 150 milionů nových spotřebitelů finančních služeb za rok. Přírůstky spotřebitelů se zpomalily po finanční krizi v letech 2007-2009, ale růst stále pokračuje. V současné době se ochrana spotřebitele a finanční gramotnost teprve začíná formulovat. Přitom finanční vzdělání a finanční gramotnost může tvořit efektivní formu ochrany spotřebitele, čemuž svědčí pozitivní zkušenosti ekonomicky vyspělých států (Dvořáková & Smrčka, 2011).

2. 3. 1 Vymezení pojmu finanční gramotnost

Pochopení finanční gramotnosti a problémů s rodinnými a osobními financemi a jejich řešení se stává aktuálním tématem diskuzí finančních institucí, vlád, médií, sociologů, politických stran a dalších subjektů. Svědčí o tom fakt, že statistiky, které máme k dispozici, ukazují na alarmující zadlužení domácností, která nemá tendenci v čase klesat, ani stagnovat (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

Základním cílem národních strategií finančního vzdělávání a vládních agentur je zlepšit sebeuvědomění spotřebitelů ve vztahu k rodinným a osobním financím.

V odborném tisku je obtížné najít shodu v definování finanční gramotnosti. Uvádí se výčty důvodů, proč lidé bojují s řízením svých financí. Obecně se uvádí, že spotřebitelé mají nízké sebeuvědomění, nedostatečné sebeřízení, a také velmi nízkou úroveň znalostí ze světa financí (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

Národní strategie finančního vzdělávání definuje finanční gramotnost jako „soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, str. 11).

Finanční gramotnost je součástí širší ekonomické gramotnosti, která navíc obsahuje např. schopnost zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí, schopnost zajistit si příjem, schopnost rozhodnout se o výdajích apod. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

Další nedílnou součástí finanční gramotnosti, je orientace v základních vztazích mezi jednotlivými sektory ekonomiky a porozumění základním makroekonomickým ukazatelům, jako je inflace, HDP, úroková míra aj. Spotřebitelé by také měli mít základní povědomí o daňovém systému (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

S finanční gramotností se dále pojí:

- gramotnost numerická – schopnost využití, matematického aparátu k řešení numerických úloh se vztahem k financím,
- gramotnost informační – schopnost vyhledat, použít a vyhodnotit významné informace v kontextu a
- gramotnost právní – schopnost orientovat se v právním systému, mít přehled o právech a o povinnostech a také možnostech, kam se obrátit o pomoc.

Rozvoj těchto gramotností je významným prostředkem k posilování a vytváření politického, právního a ekonomického myšlení občanů (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

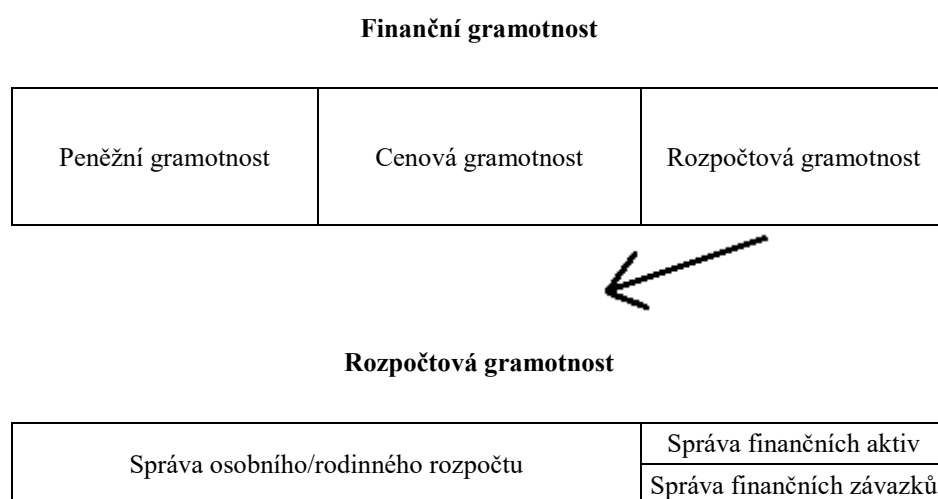
2. 3. 2 Složky finanční gramotnosti

Finanční gramotnost zahrnuje tři složky, a to gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

- Peněžní gramotnost – zahrnuje nezbytné znalosti pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcemi s nimi spojenými a dále správu nástrojů k tomu určených, jako jsou např. platební nástroje, běžný účet apod.

- Cenová gramotnost – je významná pro porozumění cenových mechanismů a inflace. Významnou složkou cenové gramotnosti je rozdíl mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou.
- Rozpočtová gramotnost – představují kompetence nezbytné pro správu rodinného či osobního rozpočtu, jako např. stanovit finanční cíle, schopnost vést rozpočet a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů. Rozpočtová gramotnost obsahuje také dvě složky specializované: správu finančních závazků (např. leasingu nebo úvěru) a správu finančních aktiv (např. pojištění, investic a vkladů) (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

Obrázek 1: Složky finanční gramotnosti

Zdroj: Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, str. 13

2.4 Finanční vzdělávání

„Investice do vzdělání nesou největší úrok.“

Benjamin Franklin

Finanční vzdělávání je jedním z nejvýznamnějších prvků v oblasti ochrany spotřebitele na finančním trhu a vedle zajištění informovanosti, tedy dostupnosti klíčových informací v dostatečném rozsahu a přehledné, srovnatelné a srozumitelné formě a dále odpovídajícího postavení spotřebitele ve smluvním vztahu, tzn. efektivního a ochranného prosazování spotřebitelských práv, tvoří jeden ze tří pilířů přístupu Ministerstva financí ČR k ochraně spotřebitele na finančním trhu. V zájmu státu je, aby měl informované, vzdělané občany, kteří budou spotřebiteli s vyváženým postavením ve smluvním vztahu a budou tak tvořit plnohodnotné účastníky na finančních trhu a budou schopni přijímat odpovědná rozhodnutí (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

Finanční vzdělávání podporuje aktivní roli občana jako spotřebitele v rychle se rozvíjející oblasti finančních služeb a produktů, a vede k pochopení a uvědomění osobní odpovědnosti za finanční zajištění své rodiny i sebe samotného. V širší souvislosti vede také k uvědomění si důsledků socioekonomického vývoje společnosti, a to především s ohledem na prevenci předlužení a zajištění se na stáří. Ve finálním důsledku vede finanční vzdělávání k rozvoji české ekonomiky a společnosti jako takové (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

V České republice se stává stále více alarmující dynamika negativních jevů, jako je růst zadlužování obyvatelstva, exekucí na majetek fyzických osob či nesplacených pohledávek. Z tohoto důvodu je třeba klást vyšší důraz na finanční vzdělávání občanů (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

Aby vedly jednotlivé vzdělávací aktivity k úspěšnému procesu finančního vzdělávání, musí být zajištěno, aby vzdělávací aktivity pokrývaly všechny oblasti finančního trhu a aby nebyla opomenuta, nějaká skupina občanů, problematika či sektor (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

2.4.1 Principy finančního vzdělávání

- **Princip odbornosti**

Pro správné a úspěšné šíření finančního vzdělávání je nezbytné, aby byla zajištěna odborná úroveň vzdělavatelů, tyto osoby by měly disponovat dostatečnými dovednostmi a schopnostmi jak z odborné oblasti financí, tak z oblasti vzdělávání. Velice důležité je také, aby byl obsah korektní po odborné stránce (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

- **Princip obecnosti**

Plány finančního vzdělávání, mají-li být považovány obecně za součást systému finančního vzdělávání, např. pro účely mapování projektů finančního vzdělávání či pro účast v případných dotačních osnovách, mají svým charakterem zvyšovat a rozvíjet úroveň finanční gramotnosti ve smyslu základní orientace a přehledu o finančních službách či produktech, přičemž se nesmí týkat reklamy konkrétních služeb a produktů (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

- **Princip zacílení**

Aby nedocházelo k chybné interpretaci, měly by konkrétní programy či projekty jasně vymezit cílovou skupinu, pro kterou jsou určeny, a využívat tak vhodné informační kanály vzhledem ke zvolené cílové skupině. V počáteční oblasti vzdělávání tvoří cílovou skupinu žáci, přičemž by měly být pokryty všechny složky finanční gramotnosti. Při tvorbě dalších vzdělávacích projektů či programů v rámci finančního vzdělávání je již možné zvolit větší množství zacílených přístupů, avšak je důležité předem zvážit jejich zaměření tak, aby mohlo být dosaženo požadovaného účinku, a zároveň nebyla na trhu opomenuta některá ze složek nebo se naopak nepřekrývaly. Zároveň je důležité dodržet výše uvedené principy odbornosti a obecnosti (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

Prioritní oblasti pro budoucnost

- **Zajištění na stáří**

V následujících dekádách, se očekává, vzhledem k rychlému stárnutí české populace, že budoucí důchodci nebudou moci spoléhat pouze na státní zabezpečení ve stáří, jako tomu bylo doposud. Ostatní formy zabezpečení na stáří jako je např. dobrovolná účast v systému penzijního připojištění, budou hrát čím dál důležitější roli. Z důvodu, aby občané byli schopni si vybrat vhodnou formu či produkt zajištění na stáří, je nezbytná alespoň základní znalost finanční problematiky, jako ochrana propadu do státní sociální sítě (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

- **Prevence proti předlužení**

V posledních letech čím dál více narůstá zadlužení českých domácností u bank a finančních institucí. Ve srovnání s ostatními vyspělými členskými státy Evropské unie, nedosahuje zadluženost domácností v České republice takové výše, ale znepokojující je především dynamika, které v posledních letech růst zadlužení dosahuje. Jedním z ukazatelů růstu zadlužení je zvyšování počtu domácností, které nejsou schopné splácet své závazky. To potvrzuje např. neustále se zvyšující počet nařízených exekucí. Velké množství rodin (především nízkopříjmových), rodin pouze s jedním živitelem a také rodin s nízkou znalostí finanční problematiky, není schopno splácet dluhy a hrozí jim, že se stanou součástí dluhové spirály. S ohledem na financování své domácnosti by občané měli být schopni posoudit své možnosti a zaměřit se na takové dluhy, které budou schopni splácet (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

- **Odpovědná a aktivní účast na finančním trhu**

Je potřebné, aby občané jako spotřebitelé chápali a využívali svou roli na finančním trhu aktivně, a to jak svých znalostí spotřebitelských práv či přístupem k využívání služeb a produktů. Cílem je, aby se spotřebitelé rozhodovali efektivně – k tomu potřebují vedle správných, transparentních, úplných a srovnatelných informací také adekvátní úroveň finanční gramotnosti, a schopnost zjistit si relevantní informace a umět s nimi pracovat (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

2. 4. 2 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání

Finanční vzdělávání v České republice by mělo zasáhnout celé obyvatelstvo. Z důvodu zásadního rozdílu v přístupu ve vzdělávání žáků a dospělých je vymezena dvoupilířová struktura finančního vzdělávání popisující vzdělávání počáteční, čímž se rozumí předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, vzdělávání v konzervatoři, vyšší odborné vzdělávání a studium v akreditovaných studijních programech a další vzděláváním, kterým se rozumí různé vzdělávací aktivity (vzdělávání celoživotní), které nejsou počátečním vzděláváním (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

- **Finanční vzdělávání žáků v počátečním vzdělávání**

Ručitelem úrovně počátečního vzdělávání je stát, zejména prostřednictvím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Odbornou podporou realizace finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání poskytne Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka.

Ministerstvo financí ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, připravily materiál – **Systém budování finanční gramotnosti a na základních a středních školách**. Tento materiál popisuje proces začlenění finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání.

Skládá ze, z těchto kroků:

- vytvoření Standardu finanční gramotnosti pro žáky 1. a 2. stupně základních škol,
- vytvoření Standardu finanční gramotnosti pro žáky středních škol,
- zařazení Standardů finanční gramotnosti do vzdělávacích programů škol,
- zařazení témat finančního vzdělávání pedagogických pracovníků do vzdělávacích programů atd. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

- **Finanční vzdělávání občanů v dalším vzdělávání**

Toto vzdělávání je zacíleno na dospělou populaci, tedy spotřebitele finančních služeb a produktů, a měl by ho především zajišťovat soukromý sektor, zejména prostřednictvím sdružení spotřebitelů a profesních sdružení finančních institucí (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

2. 4. 3 Finanční vzdělávání a OECD

Dne 14. 12. 1960 byla založena organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Cooperation), která sdružuje členské státy s tržním hospodářstvím, v současné době má 34 členských zemí (např. Belgie, Česká republika, Francie, Irsko, Izrael, Kanada, Mexiko, Norsko, Polsko, Spojené království, Švédsko, USA, Turecko). Tato organizace poskytuje ekonomická a společenská data, statistiky, analyzuje a předpovídá ekonomický vývoj a zkoumá společenské změny a vyvíjející se trendy v životním prostředí, zemědělství, obchodu, rozpočtové politice atd. (Dvořáková & Smrčka, 2011).

Mezi hlavní cíle této organizace patří:

- zvyšování životní úrovně,
- udržování finanční stability,
- podpora ekonomického růstu,
- růst zaměstnanosti a
- přispění k růstu světového obchodu (Dvořáková & Smrčka, 2011).

Projekt finančního vzdělávání, který zahájila OECD v roce 2003, byl reakcí členských států na negativní důsledky nízké finanční gramotnosti. Finanční vzdělávání začalo být akceptováno jako důležitá životní znalost a zároveň jako stavební kámen globální finanční stability. V roce 2008 proto OECD rozšířila svůj původní projekt, a vytvořila Mezinárodní síť pro finanční vzdělávání, jejímž cílem je zvýšení celosvětového povědomí o důležitosti a významu finančního vzdělávání. Součástí je také podpora členských států ve vytváření jejich národních strategií finančního vzdělávání (Dvořáková & Smrčka, 2011).

OECD také vytvořila široce akceptovanou a kompaktní definici finančního vzdělávání.

„Finanční vzdělání je proces, jehož prostřednictvím si uživatelé finančních služeb i investoři zvyšují porozumění finančním produktům a pojmům a současně prostřednictvím informací, instrukcí a nestranných rad vytvářejí schopnost uvědomovat si finanční rizika

i finanční příležitosti, schopnost provádět informovaný výběr, učí se, kam se obrátit o radu či pomoc a provádět další kroky vedoucí ke zlepšování své finanční „well-being“ a ochrany“ (Dvořáková & Smrčka, 2011, str. 19).

Směrnice OECD

V roce 2008 vytvořila OECD Směrnice pro zahrnutí finančního vzdělávání do školní výuky. Tyto Směrnice by měly sloužit jako vodítko jednotlivým zemím při implementaci finančního vzdělávání do procesu výuky. Stále více zemí si začíná uvědomovat důležitost zavedení finančního vzdělávání do školních osnov. Překážkami tohoto procesu je především nedostatek učebních podkladů, nedostatek politické vůle, mnohdy nízká odbornost samotných pedagogů i školní osnovy, které poskytují jen velmi malý prostor pro jejich rozšiřování (Dvořáková & Smrčka, 2011).

Na základě analýzy praktik ze zemí, které jsou ve finančním vzdělávání nejúspěšnější a nejpokročilejší vznikla doporučení OECD, jak začlenit finanční vzdělávání do školních osnov.

1. Finanční vzdělávání by mělo být součástí řízené národní strategie, která má mít jasné koordinátory vzdělávání jako je příslušné ministerstvo, vláda apod., kteří budou zárukou realizace finančního vzdělávání do školní výuky. Významná je též spolupráce mezi koordinátory a samotnými pedagogy.
2. Vytvořit základní rámec, který stanoví zdroje (učební pomůcky), cíle, přístup k výuce a očekávané výsledky. Součástí finančního vzdělávání by měla být také výuka v oblasti hodnotové a postojové.
3. K zahájení projektu je nezbytné zajištění finančních zdrojů.
4. Finanční vzdělávání by mělo pokrývat celý proces školní docházky a mělo by být povinné.
5. Finanční vzdělávání by mělo být začleněno do tradičních předmětů jako je matematika či občanská výuka, nebo by mohlo tvořit samostatný výukový předmět.
6. Pedagogové musí získat dostatečné vědomosti a nabýt jistoty v relativně široké a složité problematice. Je třeba, aby se pedagogové, vzhledem k neustálému vývoji finančních produktů, rozvíjeli formou celoživotního vzdělávání.
7. Zapojení externích odborníků, např. z řad spolupracovníků nebo zaměstnanců finančních institucí, může výuku obohatit o aktuální vývoj ve světě financí a zaujmout žáky při výuce.

8. Získané znalosti studentů mají být prověřeny formou zkoušek či testováním.
9. Finanční vzdělávání by mělo být propagováno soutěžemi či nejrůznějšími projekty (Dvořáková & Smrčka, 2011).

2. 4. 4 Národní strategie finančního vzdělávání

Národní strategie finančního vzdělávání tvoří ucelený systematický přístup k posílení finanční gramotnosti občanů České republiky, která byla v roce 2010 zpracována Ministerstvem financí ČR ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR, Českou národní bankou a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Hlavním cílem této strategie je vytvoření systému finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti v České republice. Strategie popisuje hlavní problémy a navazující klíčové úkoly v této oblasti, včetně specifických úloh klíčových účastníků s důrazem na roli subjektů veřejné správy. Finanční vzdělávání je nástrojem ke zvýšení úrovně finanční gramotnosti, umožňující občanům České republiky jako spotřebitelům přiměřeně pracovat s informacemi na finančním trhu k zajištění potřeb své rodiny a svých potřeb s ohledem na neustále se měnící životní situace (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010).

Tato strategie navazuje na řadu kroků v oblasti ochrany spotřebitele a vzdělávání na evropské i mezinárodní úrovni a vychází z doporučení mezinárodních organizací jako je Evropská unie nebo OECD.

Existence a rozvoj národních strategií působí efektivně na zvyšování finanční gramotnosti spotřebitelů v rámci jednotného vnitřního trhu, a představuje tak výsledek vzájemné spolupráce mezi finančními institucemi, státními orgány, školami, zaměstnavateli, spotřebitelskými organizacemi apod. Tyto strategie by měly vznikat za koordinace příslušného státního orgánu, a z tohoto důvodu je i tato česká strategie předkládána Ministerstvem financí ČR jako národní (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010).

2.6 Systém vzdělávání žáků na základních školách v České republice

V předchozích kapitolách, byla popsána podstata pojmu finanční gramotnost a finanční vzdělávání, které je celosvětově spojováno s problematikou ochrany spotřebitele. Finanční vzdělávání vede k posílení finanční gramotnosti spotřebitele, a činí tak, že spotřebitel získává dostatečné znalosti, a stává se tak subjektem finančního trhu, který zná své spotřebitelské povinnosti a také svá práva.

Dle dokumentu – Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách by se žáci základních škol měli ve výuce seznámit s problematikou jako jsou finanční prostředky, hospodaření v domácnosti a finančními produkty.

V následujících ilustracích je detailněji zobrazeno, s čím by měli být seznámeni žáci základních škol (dále jen „ZŠ“).

Tabulka 2: Výuka na ZŠ v oblasti finančních prostředků

Finanční prostředky	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- hotovostní a bezhotovostní forma peněz	- nakládání s penězi
- způsoby placení	- tvorba ceny
- banka jako správce peněz	- inflace
Výsledky	Výsledky
- používání peněz v běžných situacích	- na příkladech ukázat vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení
- odhad a kontrola cen nákupu a vrácených peněz	- na příkladu ukázat tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH
	- objasnit vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny
	- popsat vliv inflace na hodnotu peněz

Zdroj: Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, str. 12

Tabulka 3: Výuka na ZŠ v oblasti hospodaření domácnosti

Hospodaření domácnosti	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti	- rozpočet domácnosti, typy rozpočtu, jejich odlišnosti
- nárok na reklamaci	- základní práva spotřebitelů
Výsledky	Výsledky
- na příkladu ukázat, proč není možné realizovat všechny chtěné výdaje	- sestavit jednoduchý rozpočet domácnosti uvést hlavní příjmy a výdaje domácnosti, rozlišit pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zvážit nezbytnosti jednotlivých výdajů
	- objasnit princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu
	- vysvětlit, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele

Zdroj: Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, str. 12

Tabulka 4: Výuka na ZŠ v oblasti finančních produktů

Finanční produkty	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- úspory	- služby bank, aktivní a pasivní operace
- půjčky	- produkty finančního trhu pro investování a pro získávání prostředků
	- pojištění
	- úročení
Výsledky	Výsledky
- na příkladu ukázat, proč není možné realizovat všechny chtěné výdaje	- uvést příklady použití debetní a kreditní platební karty, vysvětlit jejich omezení
	- uvést a porovnat nejčastější způsoby nakládání s volnými prostředky (spotřeba, úspory, investice)
	- uvést a porovnat nejčastější způsoby krytí deficitu (úvěry, splátkový prodej, leasing)
	- vysvětlit význam úroku placeného a přijatého
	- uvést nejčastější druhy pojištění a navrhnout, kdy je využívat

Zdroj: Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, str. 13

2. 5. 1 Příklady finančního vzdělávání žáků v rámci Jihočeského kraje

Finanční gramotnost byla do 258 základních škol v Jihočeském kraji, stejně jako v celé České republice zavedena Opatřením ministra školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní školy (dále jen „RVP ZV“). Opatření bylo publikováno v lednu 2013 na webu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2013 s č. j. MSMT-2647/2013-210.

V RVP ZV jsou od 1. 9. 2013 uvedeny pokyny ke vzdělávání žáků základních škol v oblasti finanční gramotnosti. Mezi tyto pokyny např. patří, že žáci jsou schopni:

- rozlišit a porovnat různé formy vlastnictví, vč. duševního vlastnictví a způsoby jejich ochrany,
- vysvětlit, jakou funkci plní banky a jaké služby občanům nabízejí, rozliší význam úroku přijatého a placeného, znát nejčastější druhy pojištění,
- na příkladu ukázat, vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení,

- rozlišit, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí státu putují výdaje, uvedou příklady příspěvků a dávek, které ze státního rozpočtu získávají občané (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2013).

Cílové zaměření finančního vzdělávání je orientace v problematice cen a peněz, odpovědnost k spravování osobního (rodinného) rozpočtu s ohledem na měnící se životní situace (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2013).

Vzdělávání pedagogických pracovníků může probíhat nejlépe v rámci akreditovaných kurzů, které zajišťuje Národní institut pro další vzdělávání nebo Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Středisko služeb školám. Tyto kurzy probíhají například v Praze, Brně, Ostravě či Plzni. V rámci Jihočeského kraje neprobíhají, Národní institut pro další vzdělávání nebo zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Středisko služeb školám na ně nemají lektory, a tak tyto kurzy nenabízejí.

Národní institut pro další vzdělávání pořádá například jednodenní kurz s názvem Základy ekonomického a finančního vzdělávání, který je určen pedagogům 2. stupně ZŠ a pedagogům nižšího stupně gymnázií. Tento vzdělávací program je zaměřen na pochopení moderních ekonomických principů hospodaření s finančními prostředky. Účastník tohoto vzdělávacího programu se seznámí s tématy zaměřenými na útraty a platby, s bankovními účty a jinými finančními produkty apod. Program je postaven na praktických příkladech a modelových situacích vhodných do zapracování výuky hravou a zábavnou formou na základních školách. Tento kurz probíhá na krajském pracovišti Plzeň. Cena tohoto kurzu je 550 Kč (Národní institut pro další vzdělávání, 2016).

2.6 Marketingový výzkum

„Krást myšlenky od jedné osoby je plagiátorství,

krást myšlenky od mnoha lidí je výzkum.“

John Milton

Přibilová (1996, str. 13) definuje marketingový výzkum jako: *„disciplínu vycházející z poznatků řady vědních oborů – matematiky, statistiky, ekonometrie, psychologie, sociologie, informatiky a dalších. Postupně si vybudovala svůj specifický systém metod a postupů pro práci s marketingovými informacemi, který se neustále obnovuje a aktualizuje v závislosti na vývoji těchto vědních oborů. Dalším impulzem je technický rozvoj,*

zejména v oblasti informačních a komunikačních systémů a vývoj potřeb samotného marketingového výzkumu reagujícího na požadavky teorie a praxe. “

Mezi hlavní znaky marketingového výzkumu patří jeho vypovídací schopnost (zaměřuje se na konkrétní skupinu respondentů), jedinečnost (informace má k dispozici pouze zadavatel daného výzkumu) a aktuálnost získaných informací. Marketingový výzkum je doprovázen relativně vysokou náročností na čas, použité metody, kvalifikaci pracovníků a dále na jeho vysokou finanční náročnost (Kozel, 2011).

Marketingový výzkum by měl probíhat podle určitých zásad, abychom se vyhnuli nákladným omylům. Výzkum je třeba provádět tvůrčím způsobem a měli bychom hledat nové přístupy, jak problémy řešit. Vždy shromažďujeme informace z více na sobě nezávislých zdrojů a dáváme přednost řešení problému kombinací více metod. Marketingový výzkum by měl fungovat jako vědecká metoda a měli bychom využívat vědecké postupy a aplikace, např. psychologické, etnografické, statistické, sociologické a jiné. Každý marketingový výzkum je jedinečný, jelikož je pokaždé ovlivňován jinými požadavky, které má zadavatel výzkumu (Kozel, 2011).

Proces marketingového výzkumu

Ve výzkumu jde vždy o posloupnost kroků, které jsou řazeny v logickém sledu a obvykle se označují jako proces marketingového výzkumu.

1. Určení cíle výzkumu, definování výzkumného problému, přínos výzkumu

Proces marketingového výzkumu začíná formulováním cíle výzkumu, nejdůležitějším krokem je přesně pochopit, v čem vidí zadavatel výzkumu problém.

2. Zdroje dat

Rozhodnutí o zdrojích dat je druhou fází procesu marketingového výzkumu, obvykle pracujeme se dvěma zdroji dat a to buď sekundárními nebo primárními (Příbilová, 1996).

Sekundární data

Tyto data byla sebrána k jinému účelu, než je řešený problém. Můžou to být např. různé statistické přehledy, databáze, katalogy, registry ap., obvykle jsou přístupná veřejně zadarmo či za úplatu. Jejich velikou předností je, že ve chvíli zpracování projektu jsou zpravidla k dispozici, šetří peníze i čas, a z tohoto důvodu začíná obvykle řešitel u sekundárních dat (Příbilová, 1996).

Primární data

U většiny marketingových projektů nestačí pouze údaje ze sekundárních zdrojů, proto je potřeba získat nová data, přímo na míru řešeného projektu. Tyto data patří zadavateli výzkumu, který si je nechá pořídit nebo je získá sám. Zdrojem primárních dat je zkoumaná jednotka, kterou může být domácnost, škola, firma, jednotlivec apod. Primární údaje se vztahují přímo ke zkoumané jednotce a mohou poskytnout informace o jejím postoji, názorech, pocitech apod. nebo o její situaci či určitém stavu (Přibilová, 1996).

3. Metody a techniky sběru dat

Metody marketingového výzkumu vychází ze sběru primárních dat, a to s daty kvantitativními a kvalitativními.

V marketingovém výzkumu se používají oba dva přístupy jako rovnocenné, v některých řešených problémech volíme kombinaci obou přístupů (Kozel, 2011).

4. Určení velikosti vzorku

Ve čtvrté fázi, kdy dochází k určování velikosti vzorku, se střetávají rozdílné zájmy. Jelikož bývá sběr dat vysokou položkou v rozpočtu výzkumného projektu, je z ekonomického hlediska ideální mít vzorek co nejmenší. Naopak výzkumné zájmy požadují vzorek co největší. Existují tedy tři koncepčně odlišné přístupy k určování velikosti vzorku.

- **Slepý odhad** – nejméně přesný a spolehlivý přístup, velikost vzorku se určuje na základě intuice, kdo bude dotazován nebo pozorován, je ponechána na zkušenostech řešitele projektu.
- **Statistický přístup** – na základě výpočetních postupů, se stanoví přiměřená velikost vzorku.
- **Nákladová cesta** – velikost vzorku je určována na základě kalkulací nákladů na dosažení a dotázání jednoho respondenta.

5. Sběr dat

Do sběru dat se zapojují noví spolupracovníci, jako jsou: pozorovatelé, moderátoři, tazatelé apod. Jelikož jde o získání spolehlivých údajů, záleží na jejich kvalitní práci a perfektní organizaci.

6. Zpracování a analýza dat

Získaná data je potřeba začít zpracovávat a zpřístupňovat. Se zpracováním dat nám mohou pomoci rozmanité statistické metody analýzy dat.

7. Zpracování a prezentace závěrečné zprávy

Před vlastním psaním závěrečné zprávy je užitečné uvědomit si několik obecně platných zásad jako je např. logická struktura zprávy, srozumitelnost, jasné popisy grafů, tabulek, uvedení pramenů, apod. Dále je nutné odlišit detailní informace od základních, uspořádat tyto informace dle významu, aby zpráva působila přehledně (Příbilová, 1996).

2. 6. 1 Kvantitativní výzkum

Základní otázku, na kterou se ptá kvantitativní výzkum je – „kolik?“ (četnost, frekvence). Tento výzkum se zabývá získáváním dat o četnosti výskytu něčeho, co již proběhlo nebo právě probíhá. Účelem je získat měřitelná číselná data. V případě potřeby získat statisticky spolehlivé výsledky, se zpravidla pracuje s větším množstvím respondentů. Výzkumné metody jsou dotazování, experiment a pozorování (Kozel, 2011).

Dotazování

V rámci praktické části této bakalářské práce bude použita metoda dotazování.

Dotazování je možné rozdělit na:

- tváří v tvář,
- telefonické dotazování,
- online dotazování a
- písemné dotazování (Kozel, 2011).

Dotazník

Chybné sestavení dotazníků může zpochybnit získané informace a výsledky nemusí potom odpovídat cílů a potřebám výzkumu, proto je důležité při tvorbě dotazníků dávat pozor na jeho správné složení. Kvalitní dotazník by měl vyhovovat dvěma hlavním požadavkům, a to účelově technickým a psychologickým.

Dle účelově technického požadavku by měl mít dotazník takové sestavení a formulování otázek, aby mohl dotazovaný co nejpřesněji odpovídat na otázky, které nás zajímají.

A podle požadavku psychologického, by měli být vytvořeny podmínky, prostředí, okolnosti, které by co nejvíce pomáhaly k tomu, aby se mu tento úkol zdál příjemný, žádoucí, chtěný a snadný. Hlavně jde o to, aby respondent odpovídal pravdivě a stručně.

Tyto požadavky mohou být rozděleny do těchto čtyř oblastí: celkový dojem, formulace otázek, typologie otázek, manipulace s dotazníkem (Foret & Stávková, 2003).

1. Celkový dojem.

Dotazník musí upoutat svojí grafickou úpravou, jde o celkový vjem, jako je formát dotazníku, úprava první stránky, kvalita a barva papíru, vše musí doslova lákat respondenta k tomu, aby nám věnoval svůj čas a námahu, k zodpovězení našich otázek.

2. Formulace otázek

Hlavní zásadou je srozumitelnost a jednoznačnost otázek.

3. Typologie otázek

Otevřené otázky

V tomto typu otázek, nepředpokládáme respondentovi žádné varianty odpovědí, respondent se tedy může vyjádřit zcela podle svého názoru a svými slovy. Výhodou otevřených otázek je, že nám respondent může sdělit něco, co jsme doposud nevěděli.

Uzavřené otázky

Uzavřené otázky jsou řízené, předem nabízejí několik možných variant odpovědí, ze kterých je dotazovaný nucen si vybrat. Výhodou je rychlost.

4. Manipulace s dotazníkem

Tento krok se týká hlavně distribuce a návratu dotazníku (Foret & Stávková, 2003).

Experiment

Při experimentu jsou informace čerpány ze skutečností, které byly pro účely výzkumu zvlášť zorganizovány. Velký význam pro úspěšný experiment má prostředí experimentu, do kterého se záměrně zasahuje, aby bylo dosaženo stejných podmínek pro všechny pokusné subjekty. Existuje laboratorní, terénní a online experiment (Kozel, 2011).

Pozorování

Metoda pozorování nabývá v posledních letech na významu, jelikož přináší velmi cenné informace. Tato metoda je nepřímým nástrojem sběru dat, protože není závislá na ochotě

pozorovaného spolupracovat. Výhodou je, že pokud pozorovaný neví, že je pozorován, chová se spontánně a nemůže tedy zkreslit sledované skutečnosti, záměrnou změnou svého chování. Mezi metody pozorování patří fiktivní nákupy a online pozorování (Kozel, 2011).

2. 6. 2 Kvalitativní výzkum

Základní otázkou, na kterou se ptá kvalitativní výzkum je „proč?“ (důvody, motivace). Tento výzkum zjišťuje příčiny, proč něco proběhlo nebo proč se něco děje. Základ kvantitativního výzkumu je v psychologii, často potřebujeme psychologickou interpretaci, jako je odborná pomoc specialistů apod. Účelem tohoto výzkumu je zjistit motivy, mínění a postoje vedoucí k určitému chování, využíváme k tomu nejčastěji individuální hloubkové rozhovory, skupinové rozhovory apod. Zpravidla se pracuje s menším vzorkem respondentů (Kozel, 2011).

Mezi základní metody tohoto výzkumu patří:

Individuální hloubkový rozhovor

Osobním dotazováním dvou osob vzniká uvolněná atmosféra, díky které je možné zjistit velké množství informací, které pomohou objasnit, co se skutečně děje v mysli dotázaného.

Skupinový rozhovor

Tato technika dotazování je v kvalitativním výzkumu nejznámější a nejčastější. Skupinový rozhovor probíhá mezi účastníky a moderátorem nebo mezi účastníky navzájem. Rozhovor musí účastníky bavit, aby se vyjadřovali upřímně a spontánně. Skupinový rozhovor slouží pro zjištění informací od vybraných cílových skupin.

Mezi další metody kvalitativního výzkumu patří asociační testy a procedury, projektivní techniky, polaritní profil, tachystoskopická projekce a brainstorming (Kozel, 2011).

3 Cíl, hypotézy a metodika práce

3. 1 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké prostředky jsou používány v případě spotřebitelského vzdělávání žáků na základních školách s pomocí terénního výzkumu. Tato bakalářská práce se konkrétně z oblasti spotřebitelského vzdělávání zabývá finančním vzděláváním žáků na základních školách v Jihočeském kraji.

3. 2 Hypotézy

V návaznosti na hlavní cíl této bakalářské práce jsou stanoveny následující čtyři hypotézy, které budou na základě dotazníkového šetření potvrzeny či vyvráceny.

1. Výuka finanční gramotnosti je dostupná ve více jak 80 % základních škol v Jihočeském kraji.

Hypotéza č. 1 je formulována na základě informace v článku „Čeští školáci jsou ve finanční gramotnosti lepší než Američané. Vyznají se i v daních.“, zveřejněného v Hospodářských novinách. V článku se uvádí, že v českých školách je výuka finanční gramotnosti široce dostupná, a to zhruba pro 80 % žáků (Hospodářské noviny, 2014).

2. Méně jak 40 % pedagogů v Jihočeském kraji navštěvuje kurzy, školení k výuce finanční gramotnosti.

Hypotéza č. 2 je formulována na základě tematického šetření, České školní inspekce. Podle výsledků šetření ve více než 40 % škol neabsolvoval žádný pedagog další vzdělávání zaměřené na finanční gramotnost (Podpora rozvoje matematické, finanční a čtenářské gramotnosti, 2013).

3. Většina základních škol v Jihočeském kraji má dostatek materiálů a informací k výuce finanční gramotnosti.

Hypotéza č. 3 je stanovena také na základě informace z tematického šetření české školní inspekce, kde je uvedeno, že většina škol má dostatek metodických materiálů (Podpora rozvoje matematické, finanční a čtenářské gramotnosti, 2013).

4. Výuka finanční gramotnosti je nejčastěji začleněna do předmětu Občanská výuka a to v 52 %.

Hypotéze č. 4 je formulována na základě článku „Finanční gramotnost žáků je před výukou malá až nulová“, kde se uvádí, že výuka finanční gramotnosti je nejčastěji (52 %), začleněna do předmětu Občanská výuka. Informace byla zjištěna v rámci výzkumu realizovaného agenturou Mind Bridge Consulting, pro poradenskou společnost Partners. Článek byl publikován na internetových stránkách společnosti Partners (Partners, 2014).

3. 3 Metodika

Tato bakalářská práce, má následující metodický postup:

1. Studium teoretických východisek
2. Provedení terénního výzkumu
3. Zhodnocení výzkumu
4. Závěr a interpretace výsledků

Terénní výzkum bude proveden dotazníkovým šetřením, a to na základních školách Jihočeského kraje.

4 Vlastní výzkum

4. 1 Plán výzkumu

Pro praktickou část této bakalářské práce byly sestaveny dva dotazníky.

První dotazník, byl sestaven tak, aby vedl k získání informací o tom, jak probíhá výuka finanční gramotnosti na základních školách v Jihočeském kraji, a byl určen pro vedení škol. V úvodu dotazníku je uvedeno krátké představení tazatele, účel dotazníku, instrukce k vyplnění dotazníku, kontakt na tazatele a poděkování za vyplnění dotazníku. Dotazník je anonymní a má celkem 24 otázek, některé z otázek mají podotázky. Struktura dotazníku je taková, že první otázky jsou úvodní, snaží se o kontakt s respondentem a zjistit jeho vlastní názory na finanční gramotnost, následuje otázka filtrační, dále jsou otázky specifické, dotazník končí s otázkami identifikačními. Celé znění dotazníku je uvedeno v Příloze 1. Dotazník byl sestaven v průběhu měsíců srpna – září 2016.

Pilotáž dotazníku proběhla v říjnu 2016 s pedagogickými pracovníky jedné ze základních škol v Českém Krumlově, a dále s rodinou a studenty Jihočeské univerzity. Celkem se pilotáže zúčastnilo 17 lidí. Na základě pilotáže proběhly jen drobné úpravy ve znění některých odpovědí.

Dotazník byl vložen koncem října 2016 na internetový portál vyplnto.cz. Odkaz na dotazník byl rozesílán prostřednictvím emailu s žádostí o vyplnění vedením školy, všem 258 základním školám v Jihočeském kraji. Pro získání co největšího počtu vyplněných dotazníků, byl dotazník rozesílán prostřednictvím emailu opakovaně, celkem byl dotazník na email základních škol rozeslán 8krát. S tím, že v druhém až osmém kole rozeslání, bylo v emailu uvedeno poděkování těm, kteří, dotazník již vyplnili a žádost o vyplnění těm, kteří dosud tak neučinili. Sběr dat byl ukončen začátkem prosince 2016. Celkem bylo získáno 82 vyplněných dotazníků, ale jeden dotazník byl vyřazen z důvodu nesprávného vyplnění. Pro vyhodnocení dotazníkového šetření bylo použito 81 dotazníků.

Výsledky dotazníkového šetření byly zpracovány v programu Excel, procenta byla zao-krouhlena na celá čísla nahoru.

Druhý dotazník, byl určen pro žáky 9. ročníku základních škol, jelikož po jeho ukončení, mají žáci splněnou povinnou školní docházku. Cílem dotazníku bylo zjistit, zda mají žáci

povědomí o základních pojmech z oblasti finanční gramotnosti a základní návyky v oblasti finanční gramotnosti.

V úvodu dotazníku je uvedeno krátké představení dotazníku, účel dotazníku, informace o tom, že dotazník je anonymní, doba vyplnění dotazníku a instrukce k vyplnění dotazníku.

Vzhledem k tomu, že dotazník je krátký, nemá klasickou strukturu dotazníku, bylo třeba začít s otázkou identifikační, tedy jakého je respondent pohlaví (další identifikační otázky nejsou třeba, jelikož víme, že se jedná o žáky 9. ročníku základních škol v Českých Budějovicích), dále následovaly otázky specifické. Celkem dotazník obsahuje 7 otázek. Dotazník je uveden v Příloze 2.

Dotazník byl sestaven koncem září – začátkem října 2016. Pilotáž dotazníku proběhla v říjnu 2016 v 9. ročníku jedné ze základní školy v Českém Krumlově, a zúčastnilo se jí 23 žáků. V dotazníku neproběhly žádné změny. Dotazníky byly v průběhu listopadu 2016 osobně předány do několika škol v Českých Budějovicích, kde je učitelé rozdali žákům při výuce předmětů jako je Občanská výchova apod. Následně bylo vybráno 106 vyplněných dotazníků. 2 dotazníky byly vyřazeny z důvodu nesprávného vyplnění, celkem bylo pro vyhodnocení dotazníkového šetření použito 104 dotazníků. Výsledky dotazníkového šetření byly ručně spočítány a následně zpracovány v programu Excel, procenta byla zaokrouhlena na celá čísla nahoru.

4. 2 Vyhodnocení dotazníkového šetření (Dotazník pro vedení základních škol)

Jak bylo uvedeno v kapitole výše 4. 1 Plán výzkumu, respondentem tohoto dotazníku bylo vedení škol v Jihočeském kraji. Respondenti tohoto dotazníku, byli tedy pedagogičtí pracovníci na základních školách.

Otázka č. 1: Co si představujete Vy pod pojmem finanční gramotnost? (n=81)

Smyslem této otázky bylo zjistit, zda má respondent povědomí o tom, co znamená finanční gramotnost. Otázka byla otevřená.

Odpovědi respondentů byly podobné, všichni vystihli podstatu finanční gramotnosti.

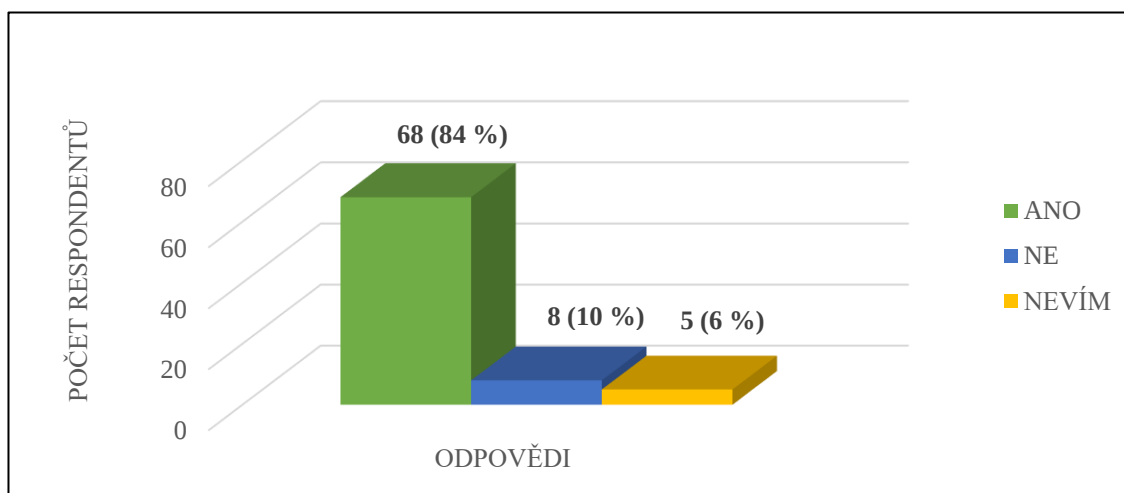
Níže jsou uvedeny některé odpovědi respondentů.

- Základní znalost a dovednost, jak správně hospodařit.
- Získávání představy o výši peněz, základy hospodaření.
- Schopnost, dovednost jedince nakládat se soukromými finančními prostředky.
- Přehled o stavu svých financí, o finančních produktech na trhu, o cenách.
- Schopnost hospodařit s daným objemem financí (v případě dětí s kapesným) rozvržení výdajů na celý měsíc, případné úspory.
- Umět dobře hospodařit s financemi.
- Schopnost efektivně hospodařit s penězi, orientace ve světě financí.
- Manipulace s penězi. Slovní úlohy, kde se počítá s penězi.
- Orientace v peněžních vztazích, nakládání s finančními prostředky.
- Rozumět základním otázkám z oblasti financování, bankovníctví a pojišťovnictví.
- Přípravenost žáků na střet s realitou finančního světa.
- Vědět, co a za kolik si mohu koupit, jestli na to vydělám.
- Znalost a schopnost orientace v otázkách hospodaření jednotlivce, domácnosti.
- Umění spravovat své finance.

Otázka č. 2: Myslíte si, že dostatečná finanční gramotnost vede k ochraně spotřebitele před nástrahami trhu, např. zadlužením? (n=81)

Graf 1 ukazuje, že 68 (84 %) respondentů si myslí, že dostatečná finanční gramotnost vede k ochraně spotřebitele před nástrahami trhu. 8 (10 %) respondentů si myslí, že finanční gramotnost nevede k ochraně spotřebitele před nástrahami trhu. 5 (6 %) neví, zda finanční gramotnost vede k ochraně spotřebitele před nástrahami trhu.

Graf 1: Myslíte si, že dostatečná finanční gramotnost vede k ochraně spotřebitele před nástrahami trhu, např. zadlužením?

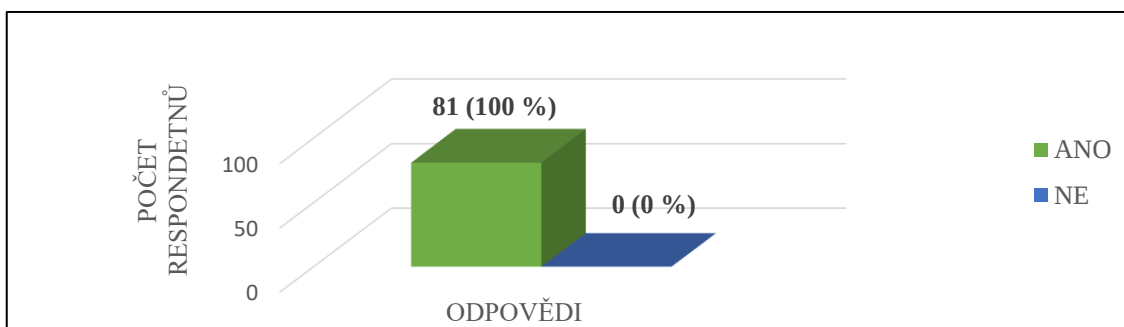

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 3: Je podle Vás podstatné, aby žáci měli znalosti z oblasti finanční gramotnosti? (n=81)

Graf 2 ukazuje, že podle všech 81 (100 %) respondentů, je podstatné, aby žáci měli znalosti z oblasti finanční gramotnosti.

Graf 2: Je podle Vás podstatné, aby žáci měli znalosti z oblasti finanční gramotnosti?

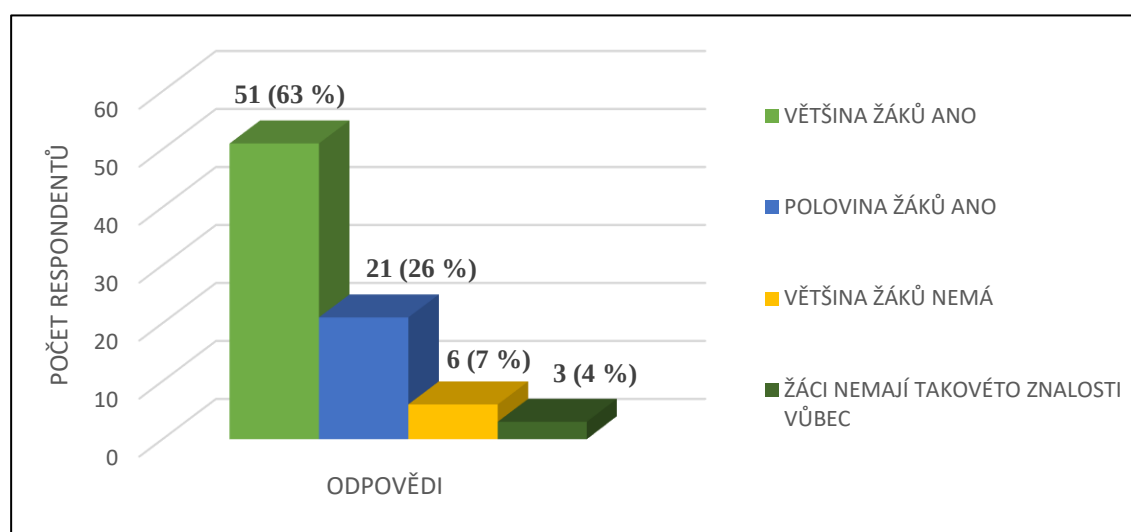

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 4: Myslíte si, že mají žáci už osvojené nějaké znalosti z finanční gramotnosti z domova? (n=81)

Úkolem této otázky bylo zjistit, zda mají žáci podle respondentů, osvojené nějaké znalosti z finanční gramotnosti z domova. 51 (63 %) respondentů uvedlo, že většina žáků nějaké finanční znalosti z domova osvojené má. 21 (26 %) uvedlo, že polovina žáků má. Podle 6 (7 %) respondentů, většina žáků, tyto znalosti nemá. 3 (4 %) respondentů uvedlo, že takovéto znalosti nemají žáci vůbec. Odpovědi respondentů jsou zpracovány v Grafu 3.

Graf 3: Myslíte si, že mají žáci už osvojené nějaké znalosti z finanční gramotnosti z domova?

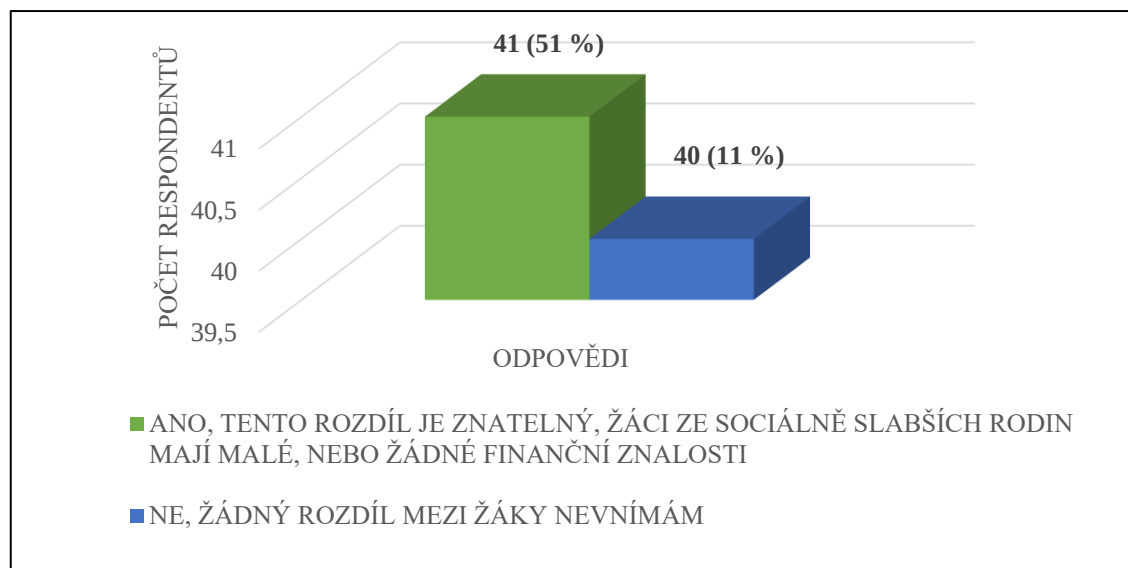
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 5. Vnímáte rozdíl znalostí finanční gramotnosti mezi žáky ze sociálně slabších a silnějších rodin? (n=81)

Tato otázka ukazuje, zda je rozdíl ve znalostech finanční gramotnosti mezi žáky ze sociálně slabších a silnějších rodin. 41 (51 %) respondentů uvedlo, že vnímá rozdíl mezi žáky ze sociálně slabších rodin, kteří mají malé, nebo žádné znalosti finanční gramotnosti.

40 (11 %) respondentů, žádný takovýto rozdíl nevnímá. Odpovědi respondentů jsou zpracovány v Grafu 4.

Graf 4: Vnímáte rozdíl znalostí finanční gramotnosti mezi žáky ze sociálně slabších a silnějších rodin?

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 6: Je téma finanční gramotnosti zařazeno jako průřezové téma do výuky na Vaší škole? (n=81)

Otázka zjišťuje, zda je téma finanční gramotnosti zařazeno do výuky na základních školách v Jihočeském kraji. 72 (89 %) respondentů uvedlo, že na jejich základní škole je finanční gramotnosti zařazena do výuky. 9 (11 %) respondentů uvedlo, že téma finanční gramotnosti, nemají zařazeno do výuky. Odpovědi jsou zpracovány v Grafu 5.

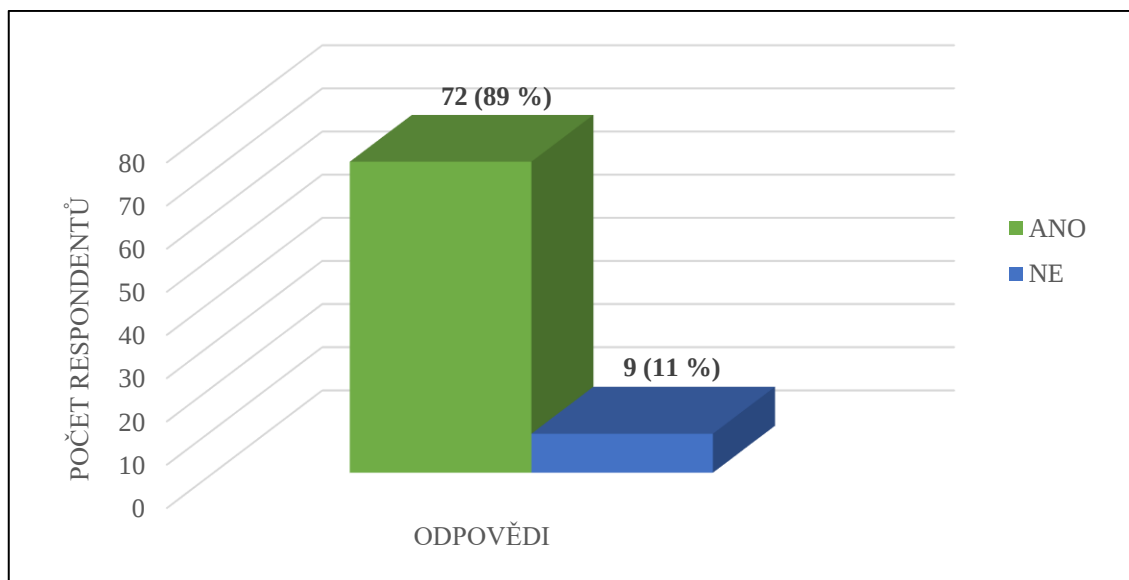
V případě, že respondenti uvedli, že nemají zařazenou finanční gramotnost do výuky, byli dotazováni, z jakého důvodu.

Nejčastěji jako důvod uvedli:

- Máme pouze třídy prvního stupně, finanční gramotnost zařazujeme dle možností do všech předmětů, přijde-li na ní řeč.
- Pracujeme s malými dětmi, finanční gramotnosti se věnujeme v matematice, pr-
vouce, českém jazyku – je mezioborová.
- Finanční gramotnost máme zařazenou do výuky všech ročníků, ale ne jako průřez-
zové téma.
- Máme ji zařazenou, ale ne jako průřezové téma.
- Jsme málotřídní ZŠ jen s prvním stupněm. Finanční gramotnost vyučována pouze
v rámci jednotlivých předmětů.

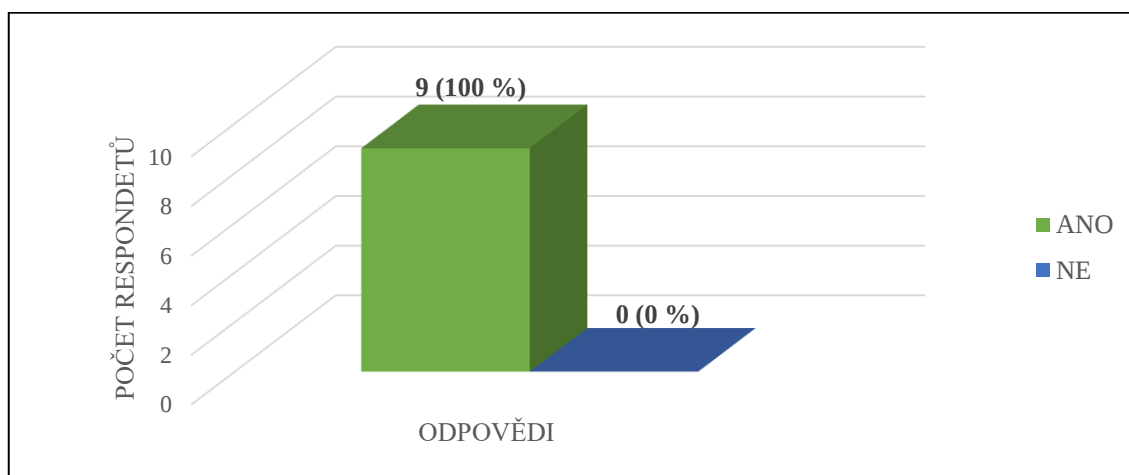
Dále byli dotazováni, zda mají v plánu finanční gramotnost zařadit do výuky, kdy všech 9 (100 %) respondentů uvedlo, že mají v plánu finanční gramotnost zařadit do výuky. Odpovědi respondentů jsou zpracovány v Grafu 6. Respondenti (n=9), kteří uvedli, že nemají finanční gramotnost zařazenou do výuky, byli automaticky přesměrováni na otázku č. 21.

Graf 5: Je téma finanční gramotnosti zařazeno jako průřezové téma do výuky na Vaší škole?

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Graf 6: Má Vaše škola v plánu finanční gramotnost zařadit do výuky?

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 7: V jakém ročníku probíhá výuka finanční gramotnosti na Vaší škole?
(n=72)

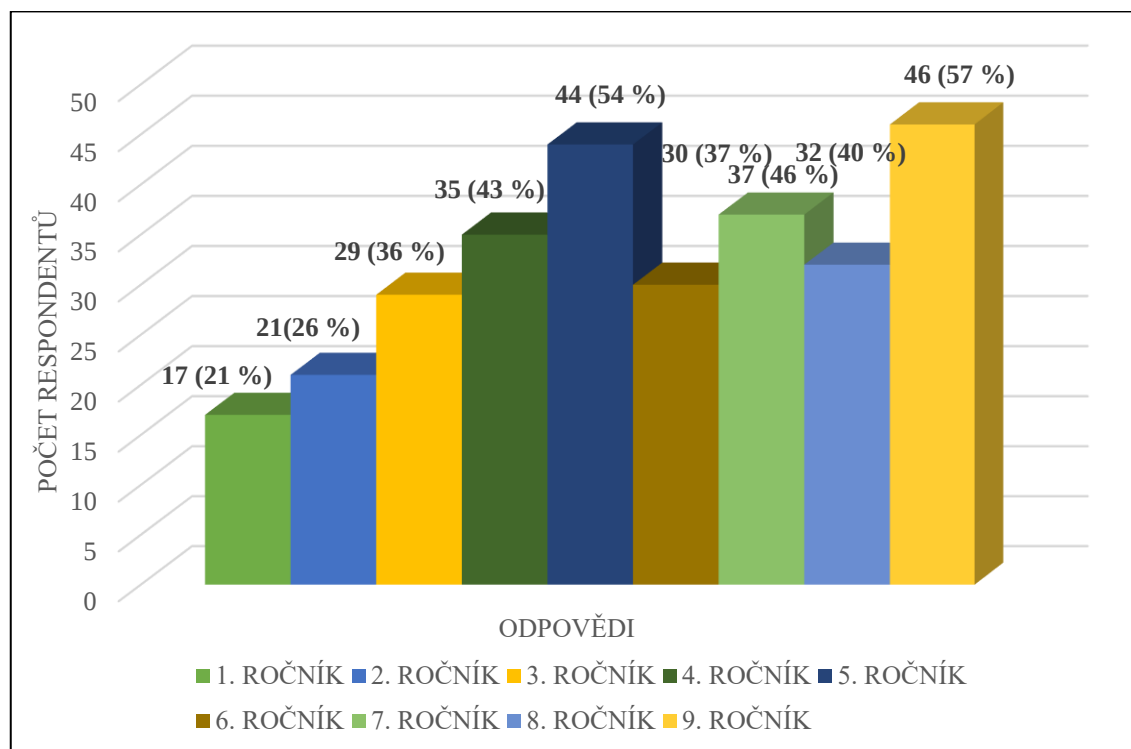
V této otázce měl respondent vybrat jednu nebo více odpovědí. Z Grafu 7, lze vidět, že nejvíce respondentů - 46 (57 %) odpovědělo, že výuka finanční gramotnosti na jejich škole probíhá v 9. ročníku. Naopak nejméně respondentů - 17 (21 %), odpovědělo, že výuka na jejich škole probíhá v 1. ročníku.

V ostatních ročnících probíhá výuka, dle respondentů následně:

- 2. ročník 21 (26 %),
- 3. ročník 29 (36 %),
- 4. ročník 35 (43 %),
- 5. ročník 44 (54 %),
- 6. ročník 30 (37 %),
- 7. ročník 37 (46 %) a
- 8. ročník 32 (40 %).

Z odpovědí vyplývá, že výuka finanční gramotnosti probíhá ve všech ročnících a nejvíce v 9. ročníku základní školy.

Graf 7: V jakém ročníku probíhá výuka finanční gramotnosti na Vaší škole?

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 8: Do jakého předmětu je na Vaší škole finanční gramotnost zařazena?
(n=72)

Tato otázka byla otevřená. Nejčastěji respondenti uváděli, že finanční gramotnost mají zařazenou do předmětu Matematika a Občanská výchova, konkrétně to uvedlo 11 (15 %) respondentů. V Tabulce 5 jsou zpracovány odpovědi respondentů.

Tabulka 5: Do jakého předmětu je na Vaší škole finanční gramotnost zařazena?

Matematika, Prvouka	5	7 %
Výchova k občanství	9	13 %
Matematika, Občanská výchova	11	15 %
Matematika	9	13 %
Matematika, Prvouka, Občanská výchova	3	4 %
Matematika. Je pořádán projektový den zaměřený přímo na finanční gramotnost.	1	1 %
Matematika, Český jazyk, Prvouka	2	3 %
Finanční dny - Náš svět, Občanská výchova, Přírodopis	1	1 %
Matematika, Informatika	3	4 %
Pracovní činnosti	2	3 %
Samostatný předmět	4	6 %
Základy administrativy a finanční gramotnosti	1	1 %
Občanská výchova, Vlastivěda, Matematika	3	4 %
Matematika, Výchova ke zdraví	1	1 %
Samostatný předmět a matematika	1	1 %
Matematika, Český jazyk	2	3 %
Prvouka, Výchova k občanství	4	6 %
Matematika, v 9. ročníku samostatný předmět	1	1 %
Občanská výchova, Rodinná výchova	6	8 %
Vlastivěda	1	1 %
Matematika, Pracovní vyučování, Výchova ke zdraví	2	3 %

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 9: Kolik vyučovacích hodin je během školního roku celkem věnováno tématu finanční gramotnosti na Vaší škole? (n=72)

Tato otázka byla otevřená a respondent měl zadat číselnou hodnotu. Nejčastější odpověď, kterou respondenti uvedli, byla, že finanční gramotnosti je na jejich základní škole věnováno 10 vyučovacích hodin, během školního roku, tuto odpověď uvedlo 14 (19 %) respondentů. Stejný počet respondentů 14 (19 %) uvedl, že finanční gramotnosti je věnováno 20 vyučovacích hodin.

V následující Tabulce 6 jsou zpracovány odpovědi respondentů.

Tabulka 6: Kolik vyučovacích hodin je během školního roku celkem věnováno tématu finanční gramotnosti na Vaší škole?

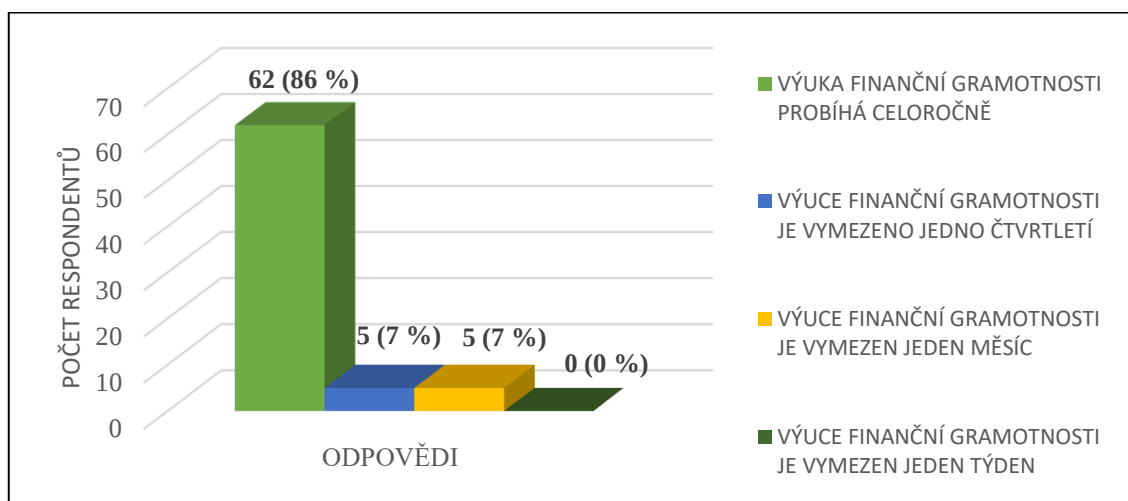
Počet vyučovacích hodin	Počet respondentů	
10	14	19 %
20	14	19 %
5	12	17 %
40	8	11 %
25	6	8 %
15	4	6 %
30	3	4 %
12	1	1 %
14	1	1 %
60	2	3 %
100	1	1 %
35	1	1 %
6	1	1 %
21	1	1 %
8	1	1 %
50	1	1 %
130	1	1 %

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Součástí otázky č. 9, byla podotázka, aby respondent označil, jaké časové období je vymezeno pro výuku finanční gramotnosti.

Z Grafu 8, je zřejmé, že výuka finanční gramotnosti probíhá nejvíce celoročně, konkrétně tuto odpověď označilo 62 (86 %) respondentů, 5 (7 %) označilo, že výuce finanční gramotnosti je vymezeno jedno čtvrtletí, 5 (7 %) označilo, že výuce finanční gramotnosti je vymezen jeden měsíc. Nikdo z respondentů neoznačil odpověď, že výuce finanční gramotnosti je věnován jeden měsíc.

Graf 8: Označte prosím, jaké časové období je vymezeno pro výuku finanční gramotnosti.

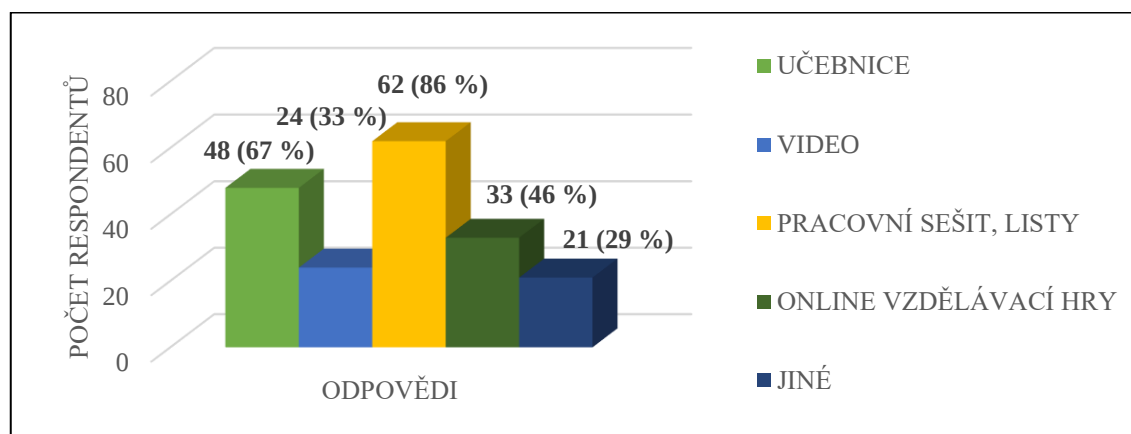
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 10: Jaké pomůcky škola využívá k výuce finanční gramotnosti? (n=72)

Respondent mohl zvolit více odpovědí. 62 (86 %) respondentů uvedlo, že používá k výuce pracovní sešit, listy. 48 (67 %) respondentů používá učebnice k výuce finanční gramotnosti. Online vzdělávací hry používá 33 (46 %) respondentů. 21 (29 %) respondentů, uvedlo, že používají jiné pomůcky k výuce finanční gramotnosti. Odpovědi respondentů jsou zpracovány v níže uvedeném Grafu 9. V případě, že respondent odpověděl, že používají jiné pomůcky, byl tázán jaké. Níže jsou uvedeny, jaké jiné pomůcky nejčastěji respondenti uvedli.

- Deskové hry.
- Projektové dny.
- Dětské peníze.
- Papírové peníze.
- Příklady z praxe.
- Kniha Zlatý poklad od Vladimíra Pikory a Markéty Šichtařové.
- Finanční dny, byli jsme součástí projektu FINANČNÍ GRAMOTNOST.
- Spolupráce s bankou.
- Prezentace.
- Rozumíme penězům, vydalo Aisis o.s., za finanční podpory GE Money Bank.

Graf 9: Jaké pomůcky škola využívá k výuce finanční gramotnosti?

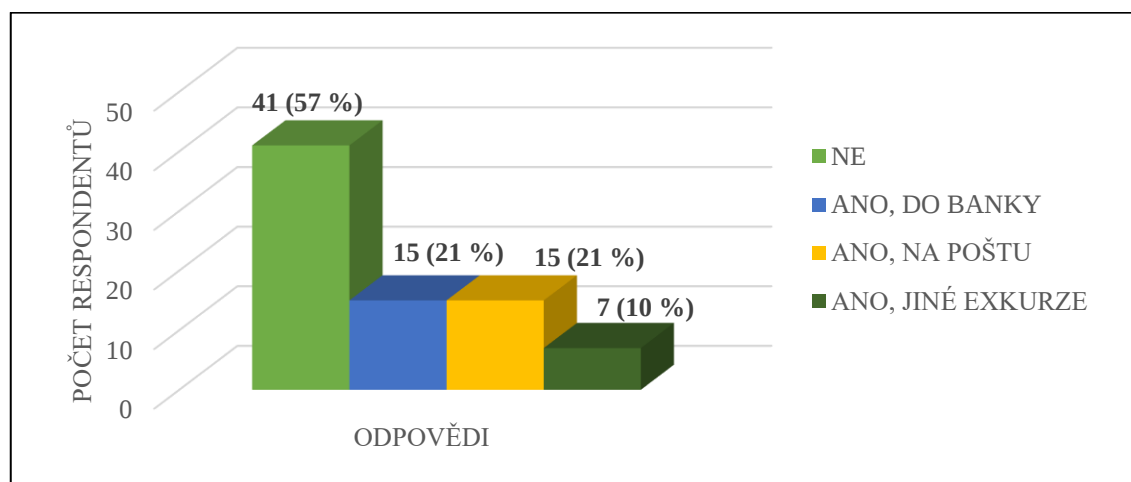
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 11: Probíhají nějaké exkurze v rámci výuky finanční gramotnosti?
(n=72)

Respondent mohl vybrat více odpovědí. 41 (57 %) respondentů, uvedlo, že na jejich škole neprobíhají žádné exkurze v rámci výuky finanční výuky. 15 (21 %) respondentů uvedlo, že na jejich škole probíhají exkurze do banky. 15 (21 %) respondentů, uvedlo, že na jejich škole probíhají exkurze na poštu. 7 (10 %) respondentů, uvedlo, že na jejich škole probíhají jiné exkurze, které následně uvedli (níže jsou uvedeny nejčastější odpovědi).

- Nákup potravin.
- Pracovníci bank do škol.
- Návštěva obchodu.
- Neziskové organizace.

Graf 10: Probíhají nějaké exkurze v rámci výuky finanční gramotnosti?

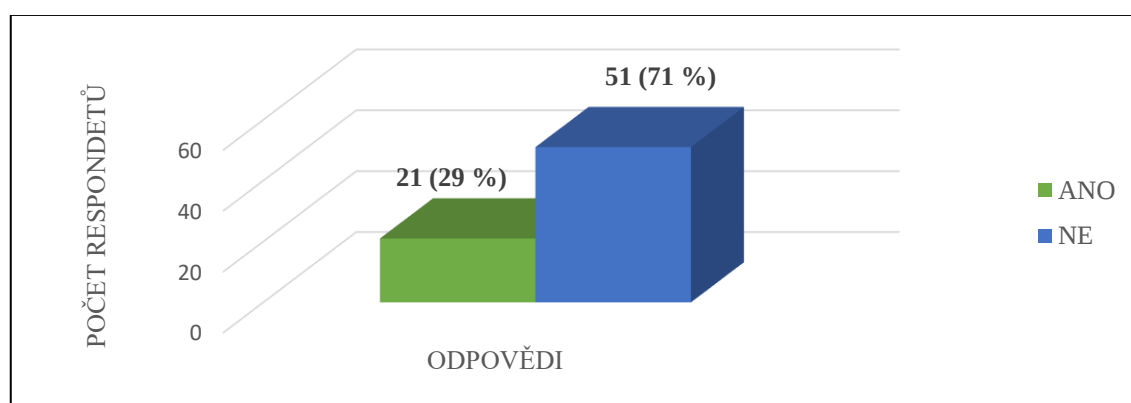
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 12: Je výuka obohacena o hodinu s externím pracovníkem (např. pracovníkem pošty)? (n=72)

51 (71 %) respondentů uvedlo, že výuka není obohacena externím pracovníkem.

21 (29 %) respondentů uvedlo, že výuka finanční gramotnosti je obohacena o hodinu externím pracovníkem. Graf 11 je uveden níže. V případě, že uvedli, že výuka je obohacena o hodinu s externím pracovníkem, byli dotázáni, jakým pracovníkem, nejčastěji uváděli zaměstnance bank a pojišťoven, dále pracovníky z městského úřadu - ze sociální odboru a pracovníky nevládních organizací.

Graf 11: Je výuka obohacena o hodinu s externím pracovníkem (např. pracovníkem pošty)?

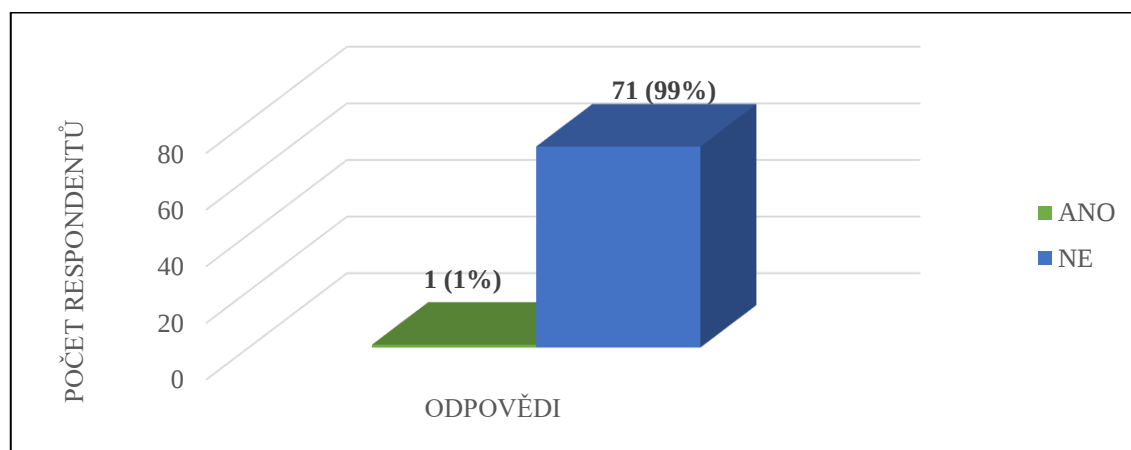

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 13: Probíhá na Vaší škole nějaký zájmový kroužek v oblasti finanční gramotnosti? (n=72)

71 (99 %) respondentů uvedlo, že na jejich škole neprobíhá žádný zájmový kroužek v oblasti finanční gramotnosti. 1 (1 %) respondent uvedl, že na jejich škole probíhá zájmový kroužek v oblasti finanční gramotnosti, a to Matematická praktika.

Graf 12: Probíhá na Vaší škole nějaký zájmový kroužek v oblasti finanční gramotnosti?

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 14: Jak probíhá vzdělávání pedagogů na Vaší škole k výuce finanční gramotnosti? (n=72)

Tato otázka byla otevřená. Nejčastěji respondenti uváděli školení v rámci DVPP 34 (47 %). Odpovědi jsou zpracovány v následující Tabulce 7.

Tabulka 7: Jak probíhá vzdělávání pedagogů na Vaší škole k výuce finanční gramotnosti?

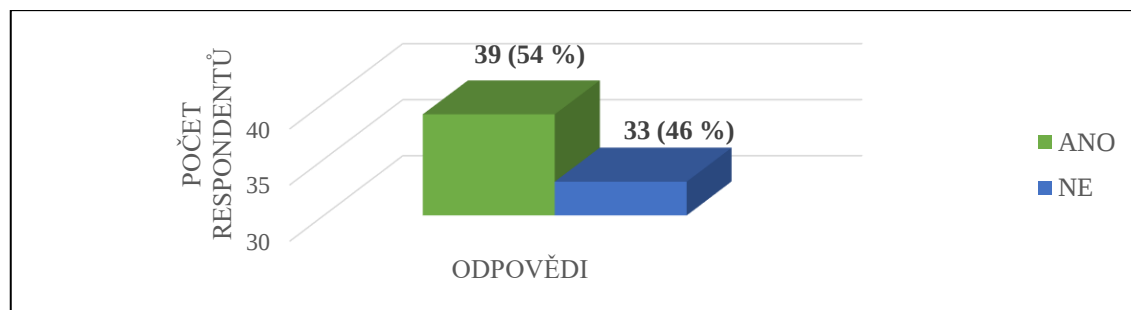
Školení v rámci DVPP (Další vzdělávání pedagogických pracovníků)	34	47 %
Samostudium	24	33 %
Semináře	5	7 %
Neprobíhá	2	3 %
Program Finanční gramotnost, Projekty	1	1 %
Pravidelná několikadenní školení	1	1 %
Online kurzy	1	1 %
Školení od společnosti Aisis o. s.	1	1 %
Workshopy	1	1 %
Průběžně vlastní praxí	1	1 %
Školení, když jsou na něj peníze	1	1 %

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka 15: Navštěvují pedagogové nějaké školení, kurzy k výuce finanční gramotnosti? (n=72)

Ano, odpovědělo 39 (54 %) respondentů. 33 (46 %) respondentů uvedlo ne. V případě, že respondenti odpověděli, že pedagogové navštěvují nějaké školení, byli tázáni jaké. Nejčastěji uváděli: kurzy DVPP (další vzdělávání pedagogických pracovníků, NIDV (národní institut pro další vzdělávání, ZVaS (zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků), kurzy vypsané MŠMT, dle nabídky a potřeby, svět financí a rozumíme penězům.

Graf 13: Navštěvují pedagogové nějaké školení, kurzy k výuce finanční gramotnosti?

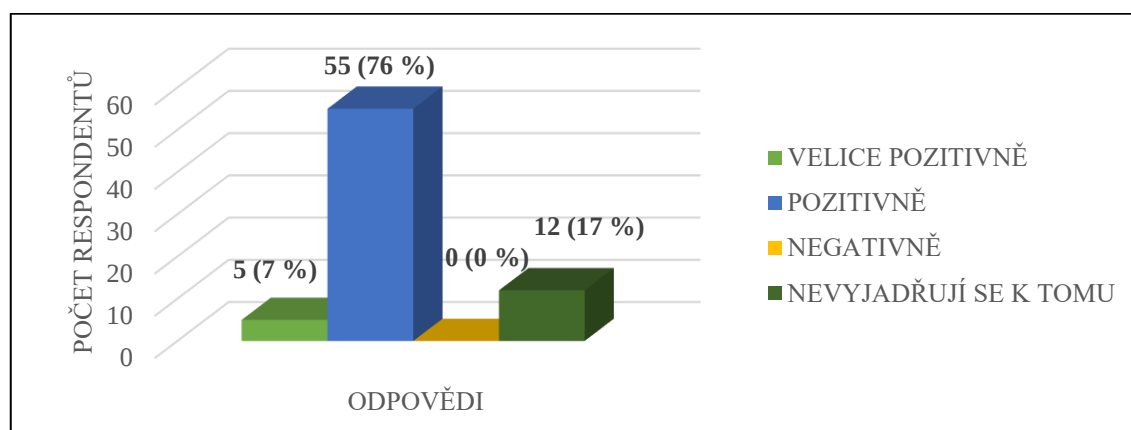

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázky č. 16: Jak vnímají pedagogové začlenění finanční gramotnosti do výuky?
(n=72)

5 (7 %) respondentů uvedlo, že pedagogové vnímají začlenění finanční gramotnosti velice pozitivně. 55 (76 %) respondentů, vnímá začlenění pozitivně. Žádný z respondentů nevedl, že by pedagogové vnímali začlenění finanční gramotnosti do výuky negativně. 12 (17 %) respondentů uvedlo, že pedagogové se k začlenění finanční gramotnosti do výuky nevyjadřují.

Graf 14: Jak vnímají pedagogové začlenění finanční gramotnosti do výuky?

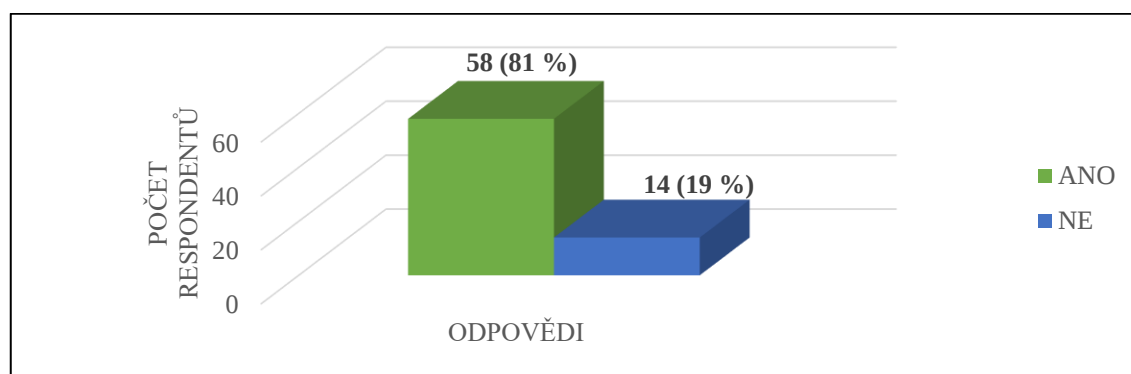

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 17: Jsou materiály a informace poskytované k výuce finanční gramotnosti od Ministerstva školství dostatečné?
(n=72)

58 (81 %) respondentů uvedlo, že materiály a informace poskytované k výuce finanční gramotnosti od Ministerstva školství jsou dostatečné. 14 (19 %) respondentů uvedlo, že materiály nejsou dostatečné z důvodu, že je jich málo, zabývají se jen formální stránkou, je nutno je složitě vyhledávat apod. Odpovědi respondentů jsou zpracovány v Grafu 15.

Graf č. 15: Jsou materiály a informace poskytované k výuce finanční gramotnosti od Ministerstva školství dostatečné?

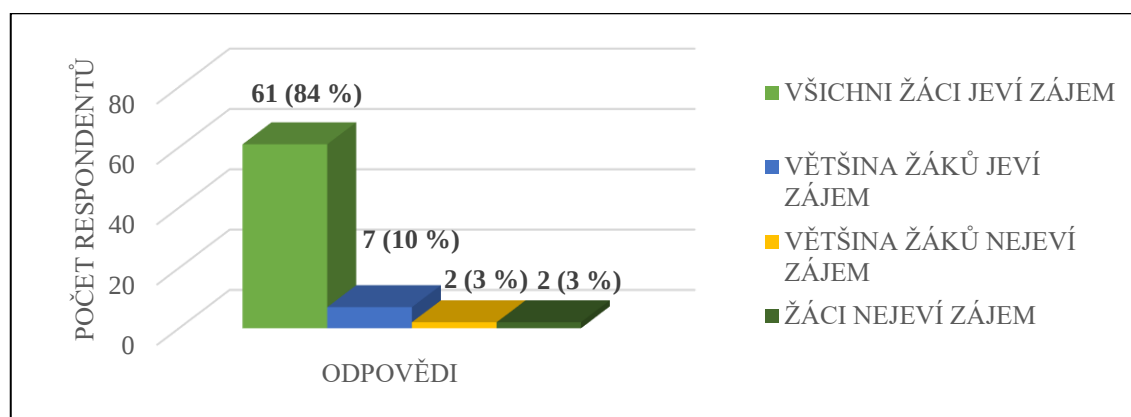

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 18: Jak hodnotíte zájem Vašich žáků o problematiku finanční gramotnosti? (n=72)

61 (84 %) respondentů, uvedlo, že všichni žáci jeví zájem o problematiku finanční gramotnosti. 7 (10 %) respondentů uvedlo, že většina žáků jeví zájem. 2 (3 %) respondentů, uvedlo, že většina žáků nejeví zájem. 2 (3 %) respondentů uvedlo, že žáci nejeví zájem.

Graf 16: Jak hodnotíte zájem Vašich žáků o problematiku finanční gramotnosti?

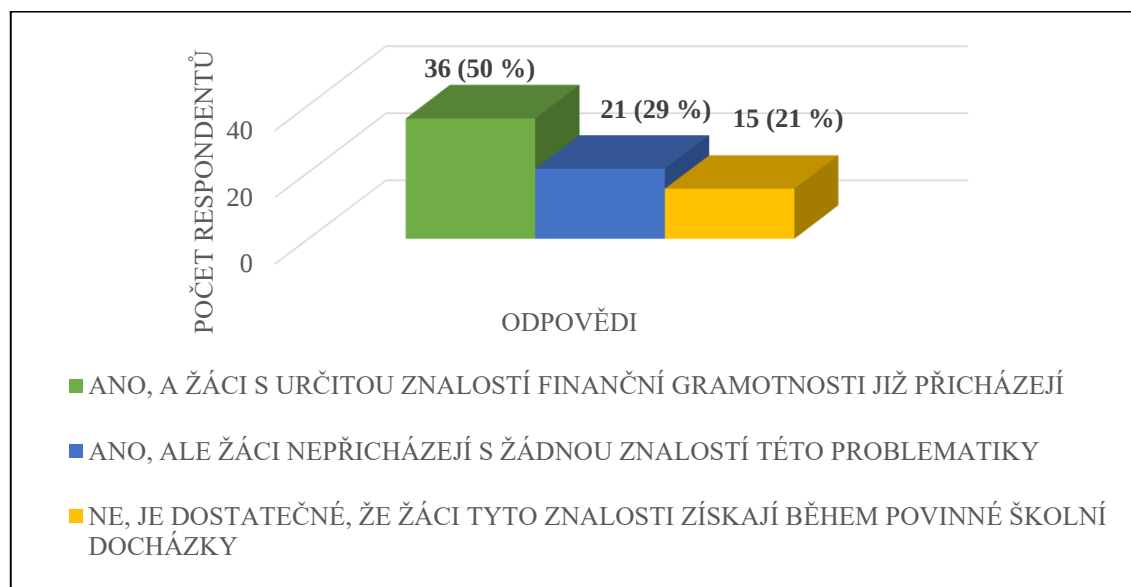

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 19: Myslíte si, že by Vaši žáci měli s určitou znalostí finanční gramotnosti již přicházet z mateřské školy? (n=72)

36 (50 %) respondentů, se domnívá, že by žáci měli s určitou znalostí finanční gramotnosti již přicházet z mateřské školy a s určitou znalostí již přicházejí. 21 (29 %) respondentů uvedlo, že by žáci měli s určitou znalostí finanční gramotnosti již přicházet z mateřské školy, ale nepřicházejí s žádnou znalostí této problematiky. 15 (21 %) respondentů, uvedlo, že je dostatečné, když žáci tyto znalosti získají během povinné školní docházky.

Graf 17: Myslíte si, že by Vaši žáci měli s určitou znalostí finanční gramotnosti již přicházet z mateřské školy?

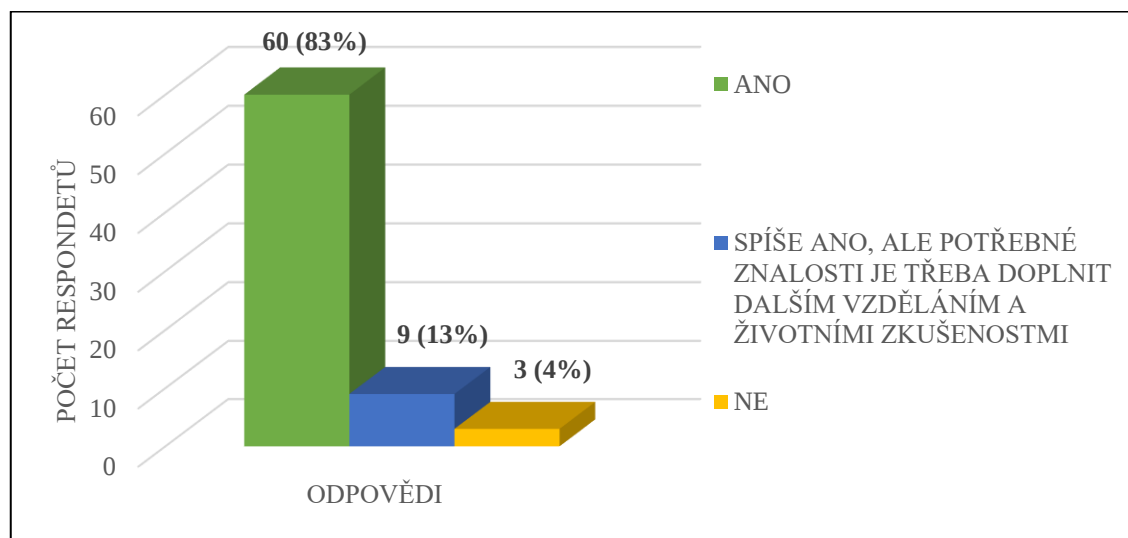

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 20: Myslíte si, že Vaši žáci odcházejí z 9. ročníku Vaší základní školy s dostatečnou znalostí finanční gramotnosti? (n=72)

60 (83 %) respondentů uvedlo, že si myslí, že jejich žáci odcházejí z 9. ročníku jejich základní školy s dostatečnou znalostí finanční gramotnosti. 9 (13 %) respondentů uvedlo, že žáci opouštějí základní školu spíše s dostatečnou znalostí této problematiky, ale potřebné znalosti je třeba doplnit dalším vzděláním a životními zkušenostmi. 3 (4 %) respondentů uvedlo, že žáci odcházejí ze základní školy s nedostatečnými znalostmi finanční gramotnosti.

Graf 18: Myslíte si, že Vaši žáci odcházejí z 9. ročníku Vaší základní školy s dostatečnou znalostí finanční gramotnosti?

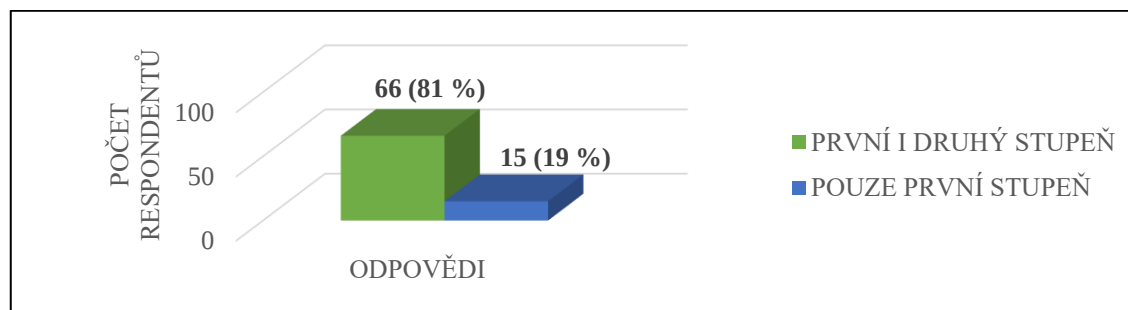

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 21: Označte prosím, zda má Vaše základní škola. (n=81)

66 (81 %) respondentů uvedlo, že na jejich základní škole je první i druhý stupeň. 15 (19 %) respondentů uvedlo, že jejich základní škola má pouze první stupeň.

Graf 19: Označte prosím, zda má Vaše základní škola.

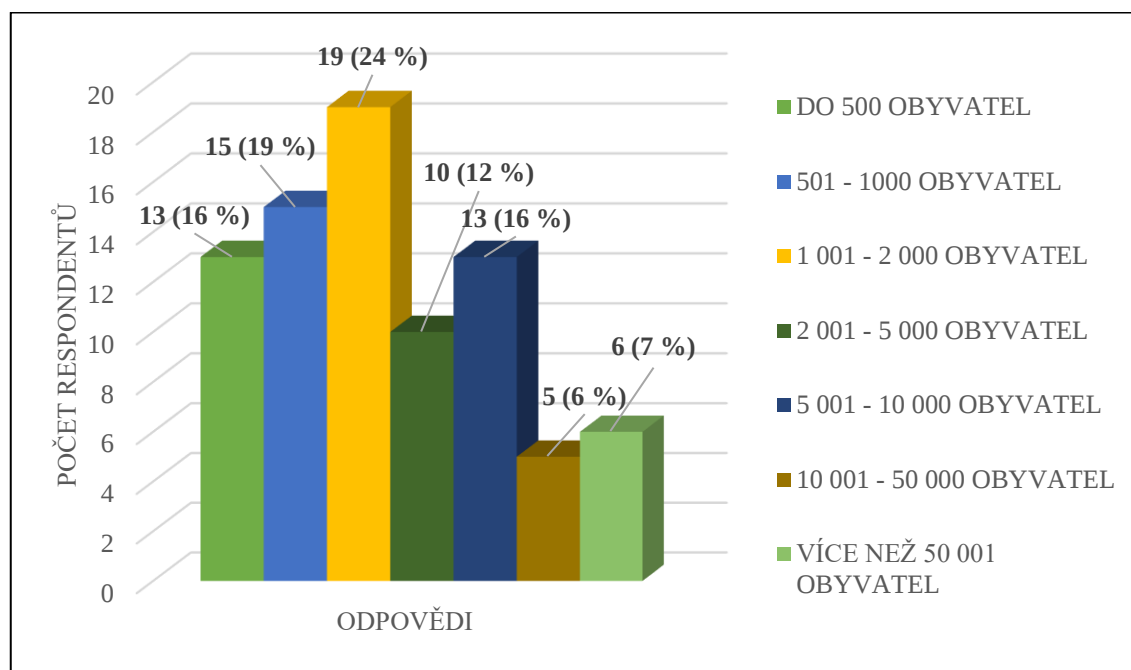

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 22: Označte prosím, kolik obyvatel žije v obci či městě, ve kterém sídlí Vaše škola. (n=81)

Do 500 obyvatel, uvedlo 13 (16 %) respondentů. 501 – 1 000 obyvatel, uvedlo 15 (19 %) respondentů. 1 001 – 2 000 obyvatel, uvedlo 19 (24 %) respondentů. 2 001 – 5 000 obyvatel, uvedlo 10 (12 %) respondentů. 5 001 – 10 000 obyvatel, uvedlo 13 (16 %) respondentů. 10 001 – 50 000 obyvatel, uvedlo 5 (6 %) respondentů. Více než 50 001 obyvatel, uvedlo 6 (7 %) respondentů.

Graf 20: Označte prosím, kolik obyvatel žije v obci či městě, ve kterém sídlí Vaše škola:

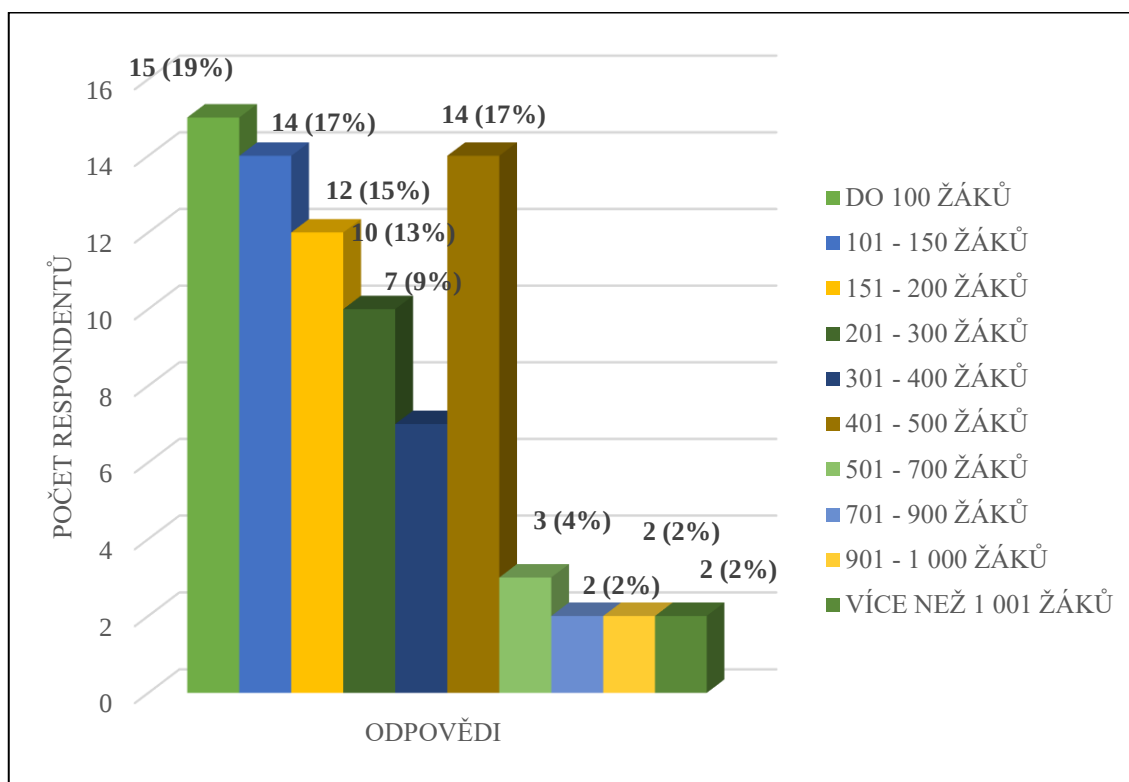
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 23: Označte prosím, počet žáků na Vaší základní škole. (n=81)

15 (19 %) respondentů, uvedlo do 100 žáků. 14 (17 %) respondentů, uvedlo 101 – 150 žáků. 12 (15 %) respondentů, uvedlo 151 – 200 žáků. 10 (13 %) respondentů, uvedlo 201 – 300 žáků. 7 (9 %) respondentů, uvedlo 301 - 400 žáků. 14 (17 %) respondentů, uvedlo 401 - 500 žáků. 3 (4 %) respondentů, uvedlo 501 - 700 žáků. 2 (2 %) respondentů, uvedlo 701 – 900 žáků, stejně tak 901 – 1 000 žáků, a více než 1 001 žáků.

Z toho vyplývá, že v dotazníkovém šetření byly zastoupeny, jak malé, tak velké školy. Nejvíce se dotazníkového šetření zúčastnily menší školy s počtem do 100 žáků.

Graf 21: Označte prosím, počet žáků na Vaší škole:

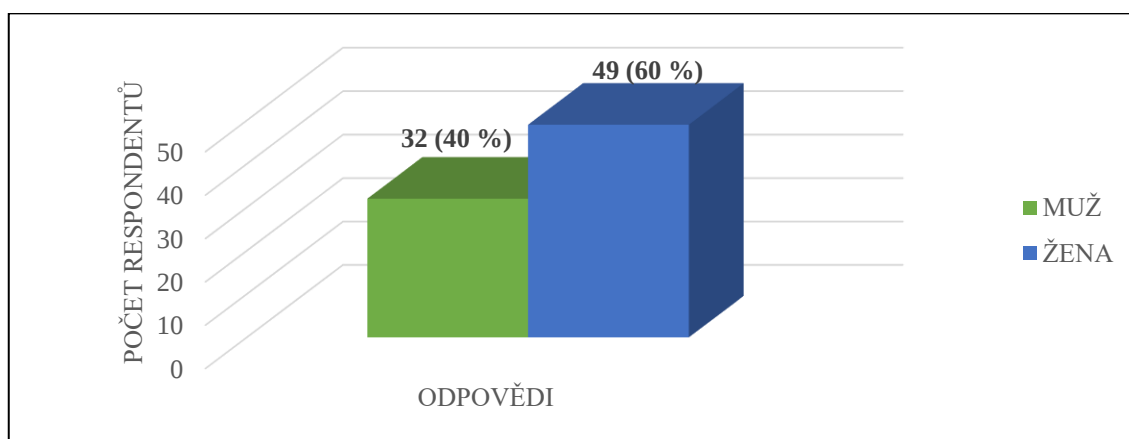
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 24: Uved'te prosím, zda jste muž či žena. (n=81)

32 (40 %) mužů a 49 (60 %) žen vyplnilo dotazník.

Jak lze vidět v Grafu 22, dotazníkového šetření se zúčastnili jak muži, tak ženy, které byly zastoupeny ve větším počtu.

Graf 22: Uved'te prosím, zda jste:

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Dotazník byl otázkou č. 24 ukončen, a respondentům bylo ještě jednou poděkováno za jeho vyplnění.

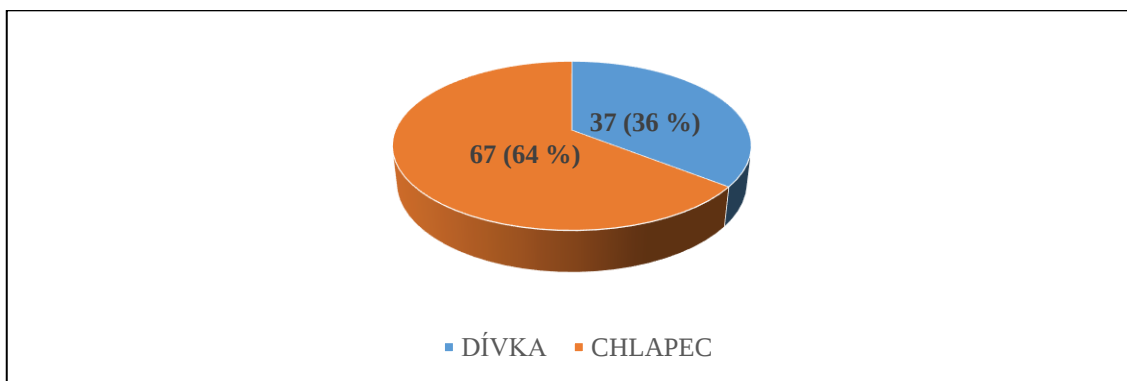
4. 3 Vyhodnocení dotazníkového šetření (Dotazník pro žáky základních škol)

Respondenti tohoto dotazníku, jako bylo již uvedeno, jsou žáci 9. ročníků základní školy Matice školské, základní školy Máj I a základní školy Máj II v Českých Budějovicích.

Otázka č. 1: Zakroužkujte prosím, jaké jste pohlaví. (n=104)

Z Grafu 23 níže uvedeného, je zřejmé, že dotazníkového šetření, se zúčastnilo více chlapců, a to 67 (64 %), dívek jen 37 (36 %). Tento rozdíl může být dán tím, že na dotazovaných školách převládá větší podíl chlapců v 9. ročnících.

Graf 23: Zakroužkujte prosím, jaké jste pohlaví.

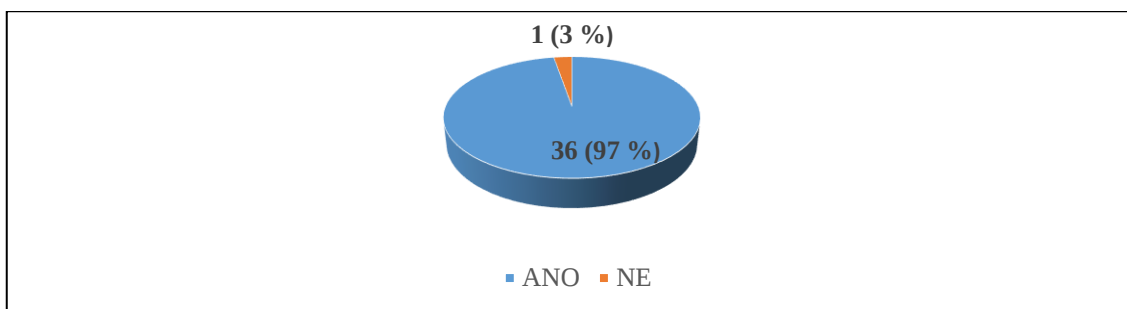
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 2: Víte jak a k čemu se používá platební karta? (n=104)

Odpovědi dívek (n=37)

Z Grafu 24 níže vyplývá, že téměř všechny dívky ví, jak a k čemu se používá platební karta, konkrétně 36 (97%) dívek. Pouze 1 (3%) dívka neví, jak a k čemu se používá platební karta.

Graf 24: Víte jak a k čemu se používá platební karta? (Odpovědi dívek)

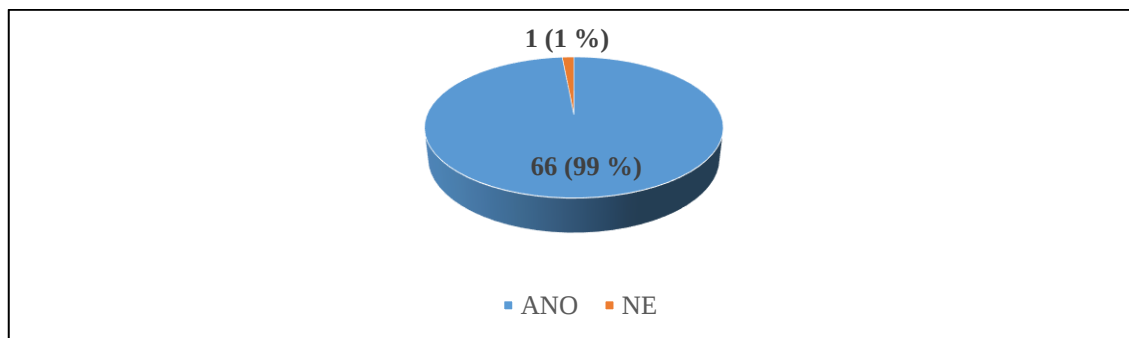

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi chlapců (n=67)

V Grafu 25 jsou znázorněny odpovědi chlapců. 66 (99 %) chlapců, uvedlo, že ví, k čemu a jak se používá platební karta. Pouze 1 (1 %) chlapec, uvedl, že neví.

Graf 25: Víte jak a k čemu se používá platební karta? (Odpovědi chlapců)

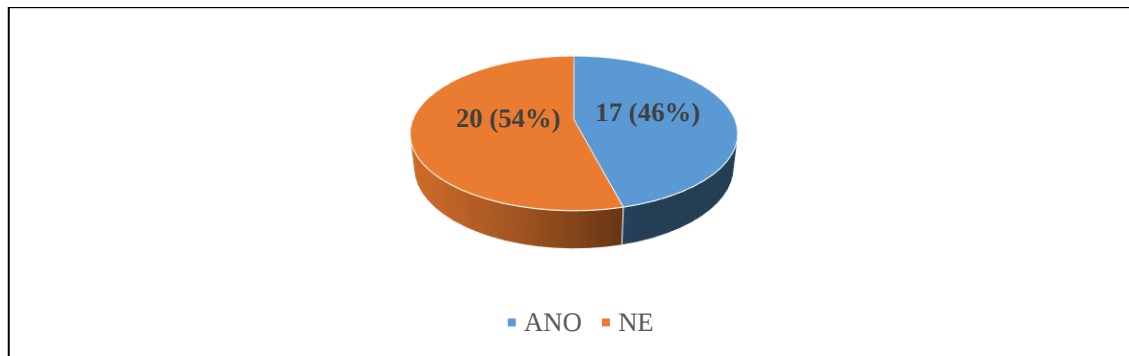
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 3: Máte svůj vlastní účet? (n=104)

Odpovědi dívek (n=37)

Většina 20 (54 %) dívek, má svůj vlastní účet. 17 (46 %) dívek nemá svůj vlastní účet.

Graf 26: Máte svůj vlastní účet? (Odpovědi dívek)

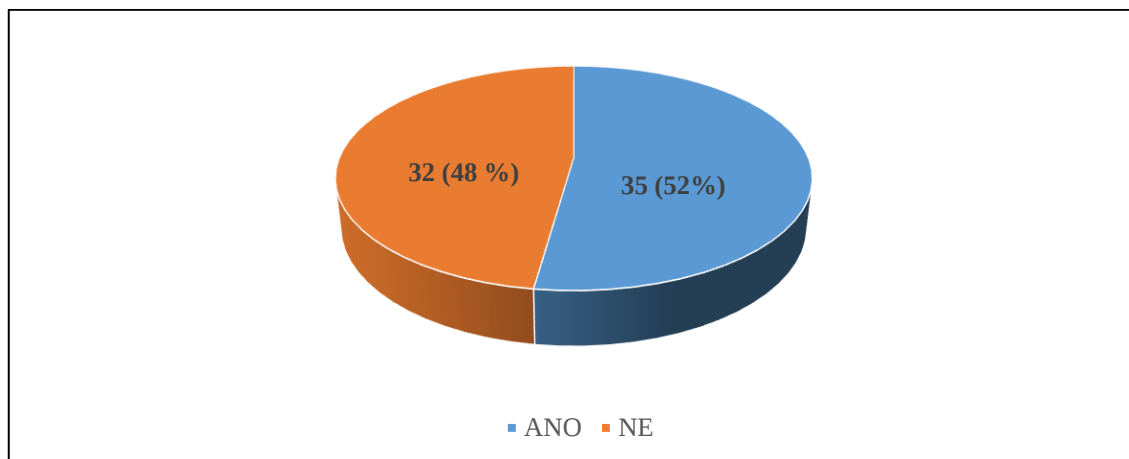

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi chlapců (n=67)

32 (48 %) chlapců uvedlo, že má vlastní účet. 35 (52 %) chlapců uvedlo, že vlastní účet nemá.

Graf 27: Máte svůj vlastní účet? (Odpovědi chlapců)

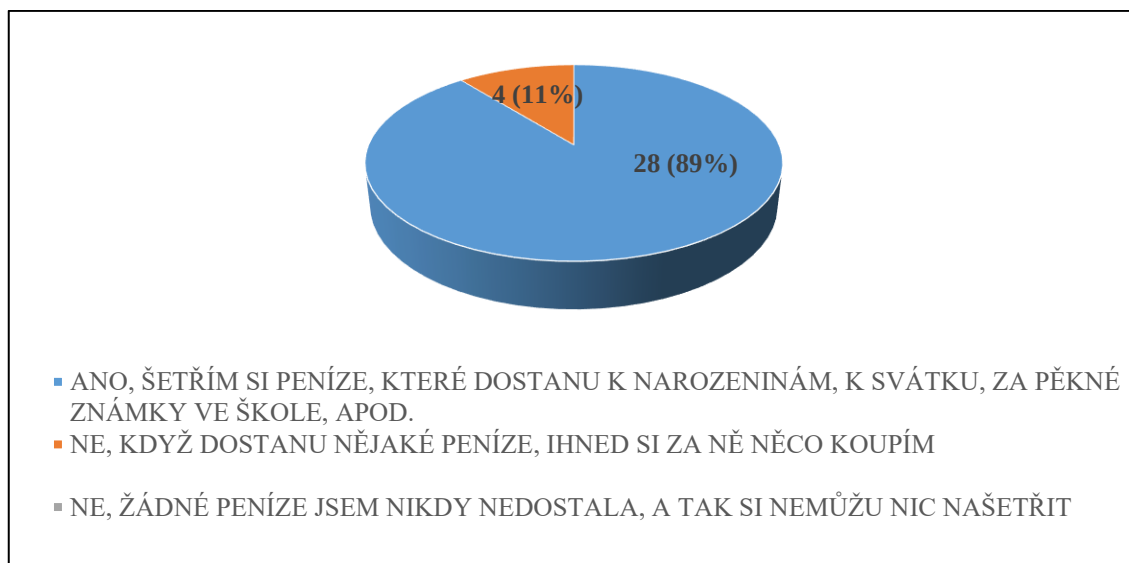
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 4: Máte našetřené nějaké peníze? (n=104)

Odpovědi dívek (n=34)

Většina 28 (89 %) dívek, si šetří peníze, které dostanou např. k narozeninám nebo k svátku, za pěkné známky ve škole. 4 (11 %) dívek, když dostanou peníze, tak je ihned utratí a z tohoto důvodu si peníze nešetří. Žádná z dívek neodpověděla, že si nešetří peníze z důvodu, že by peníze nikdy nedostala.

Graf 28: Máte našetřené nějaké peníze? (Odpovědi dívek)

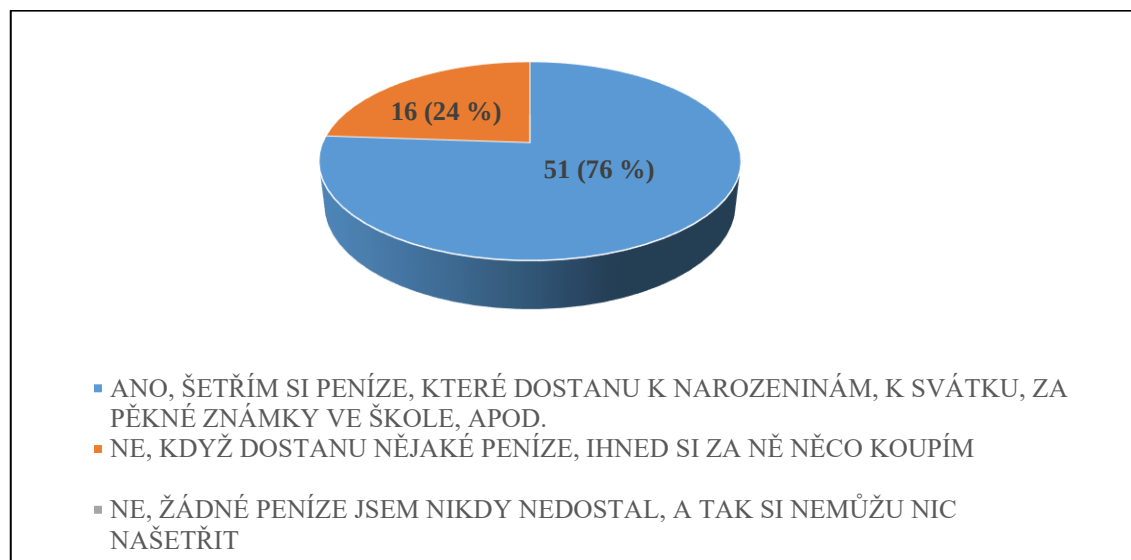

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi chlapců (n=67)

Většina 51 (76 %) chlapců, uvedlo, že si šetří peníze, které dostanou k narozeninám nebo k svátku, za pěkné známky ve škole apod. 16 (24 %) chlapců uvedlo, že peníze, které dostanou, ihned utratí. Žádný z chlapců neuvedl, že by peníze nikdy nedostal a proto by neměl možnost si nějaké našetřit.

Graf 29: Máte našetřené nějaké peníze? (Odpovědi chlapců)

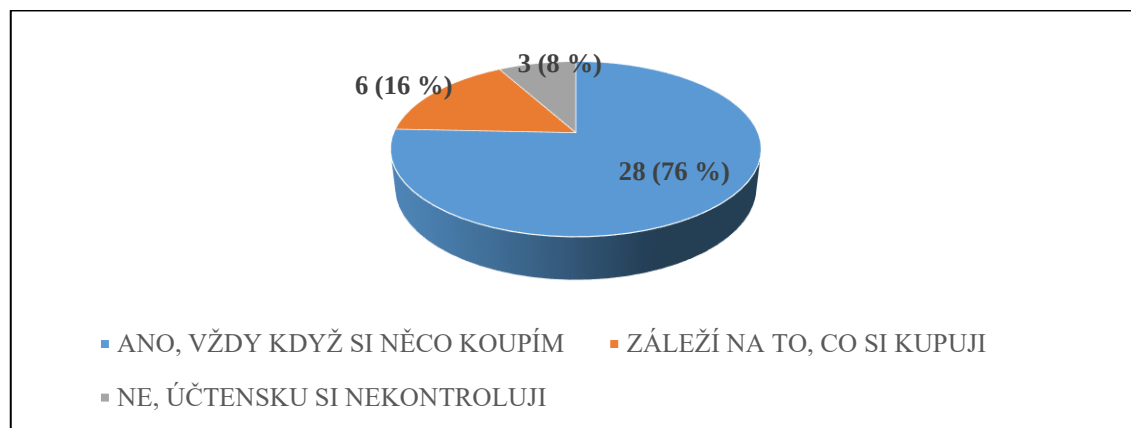
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 5: Zkontrolujete si účtenku, když si něco koupíte? (n=104)

Odpovědi dívek (n=34)

Většina 28 (76 %) dívek, když si něco koupí, tak si zkontroluje účtenku. 6 (16 %) si účtenku kontrolují v závislosti na nákupu. 3 (8 %) respondentů, si účtenku nekontroluje.

Graf 30: Zkontrolujete si účtenku, když si něco koupíte? (Odpovědi dívek)

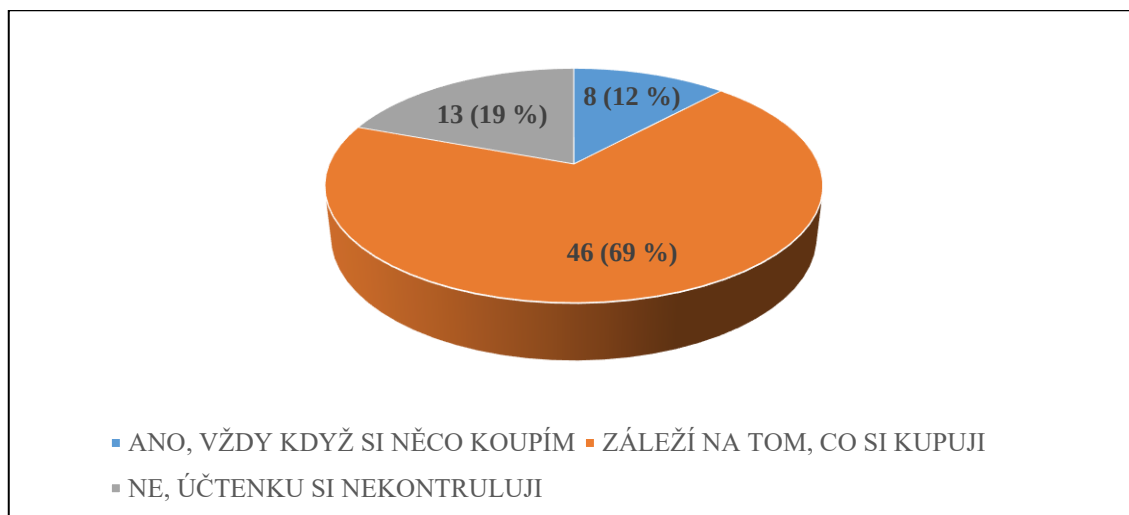

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi chlapců (n=67)

Z Grafu 31 je vidět, že nejvíce chlapci odpověděli, že účtenku si zkontrolují v závislosti na tom, co kupují, konkrétně tuto informaci uvedlo 46 (69 %) chlapců. 13 (19 %) chlapců, si účtenku nekontroluje vůbec. Pouhých 8 (12 %) chlapců, si účtenku kontroluje po každém nákupu.

Graf 31: Zkontrolujete si účtenku, když si něco koupíte? (Odpovědi chlapců)

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 6: Napište prosím, k následujícím potravinám, kolik si myslíte, že stojí. (n=104)

Žáci 9. ročníků, měli napsat cenu ke třem produktům a to ke

- klasickému konzumnímu chlebu,
- mléku (1 litr) a
- kofole (1,5 litru).

Pro představu, kolik tyto produkty skutečně stojí, jsou níže uvedeny ceny, za které bylo možno tyto produkty zakoupit v Tescu, dne 12. 2. 2017 v Českých Budějovicích.

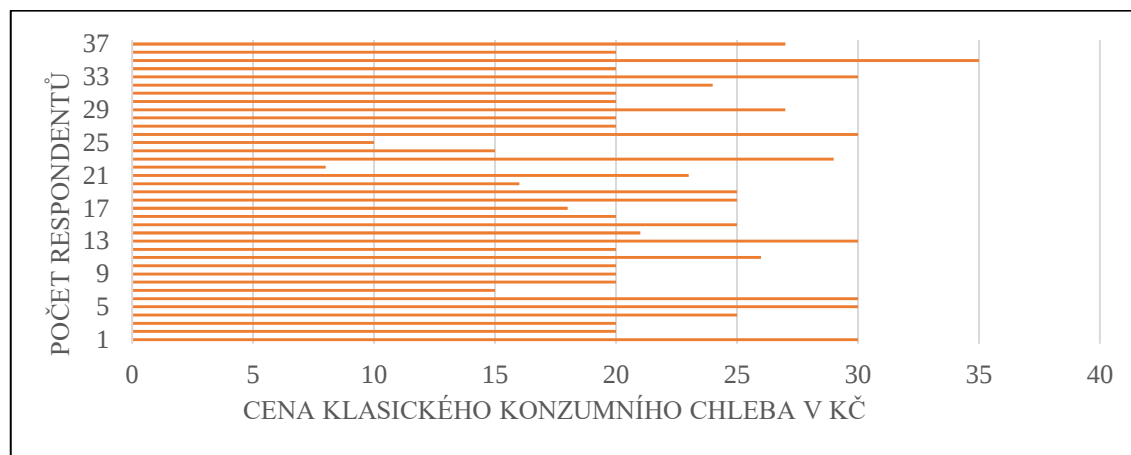
- Klasický konzumní chléb (1200 g) – 25, 90 Kč
- Mléko lahodné polotučné, Madeta (1 l) – 22, 90 Kč
- Kofola (1,5 l) – 26, 90 Kč

Tyto ceny se samozřejmě liší, záleží, v jakém obchodě jsou tyto produkty nakoupeny a také kde, dále záleží na značce výrobku apod.

Odpovědi dívek – Klasický konzumní chléb (n=37)

V Grafu 32 je vidět, jaké ceny dívky uvedly ke klasickému chlebu.

Graf 32: Klasický konzumní chléb (Odpovědi dívek)

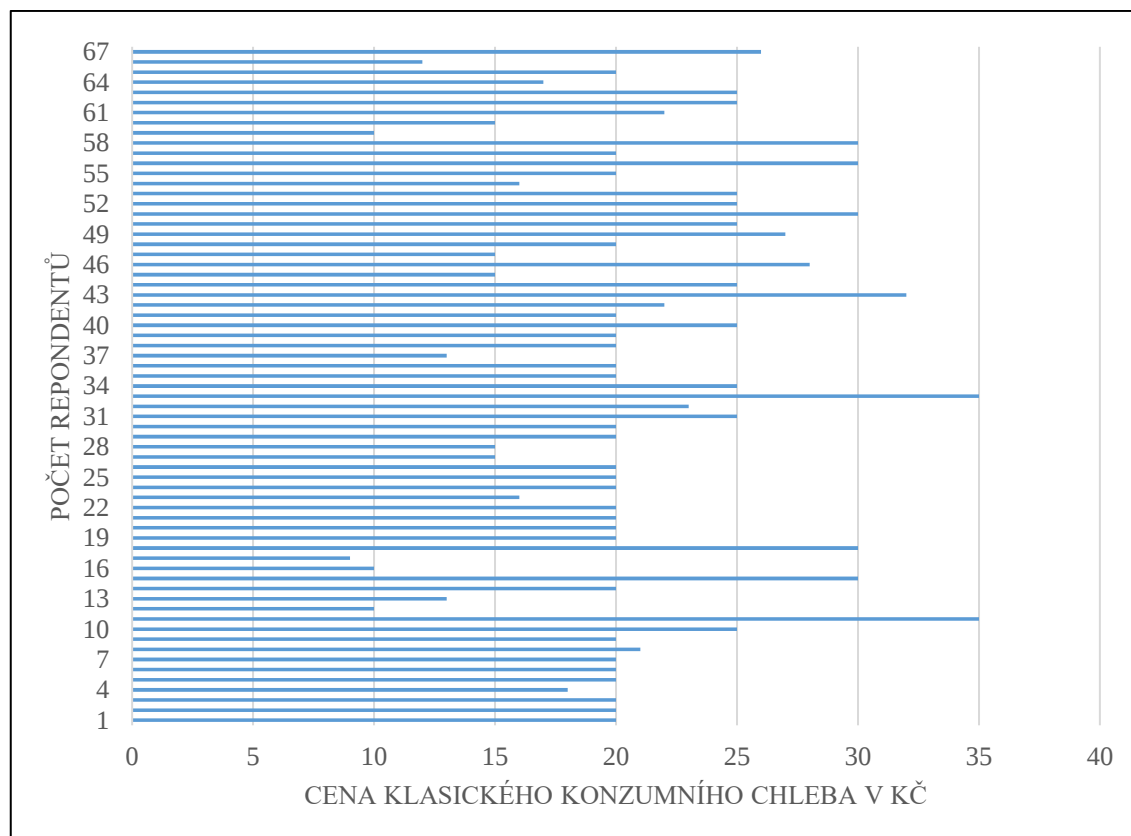

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi chlapců – Klasický konzumní chléb (n=67)

V Grafu 33 jsou zaznamenány ceny klasického konzumního chleba, které uvedli chlapci.

Graf 33: Klasický konzumní chléb (Odpovědi chlapců)

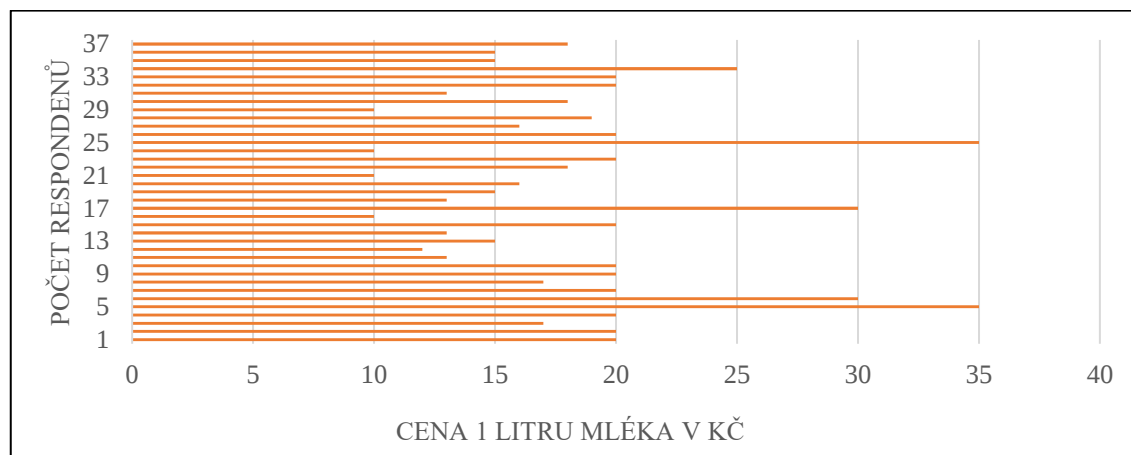

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi dívek – Mléko 1 l (n=37)

V následujícím Grafu 34 je vidět, jaké ceny uvedly dívky k 1 litru mléka.

Graf 34: Mléko 1 litr (Odpovědi dívek)

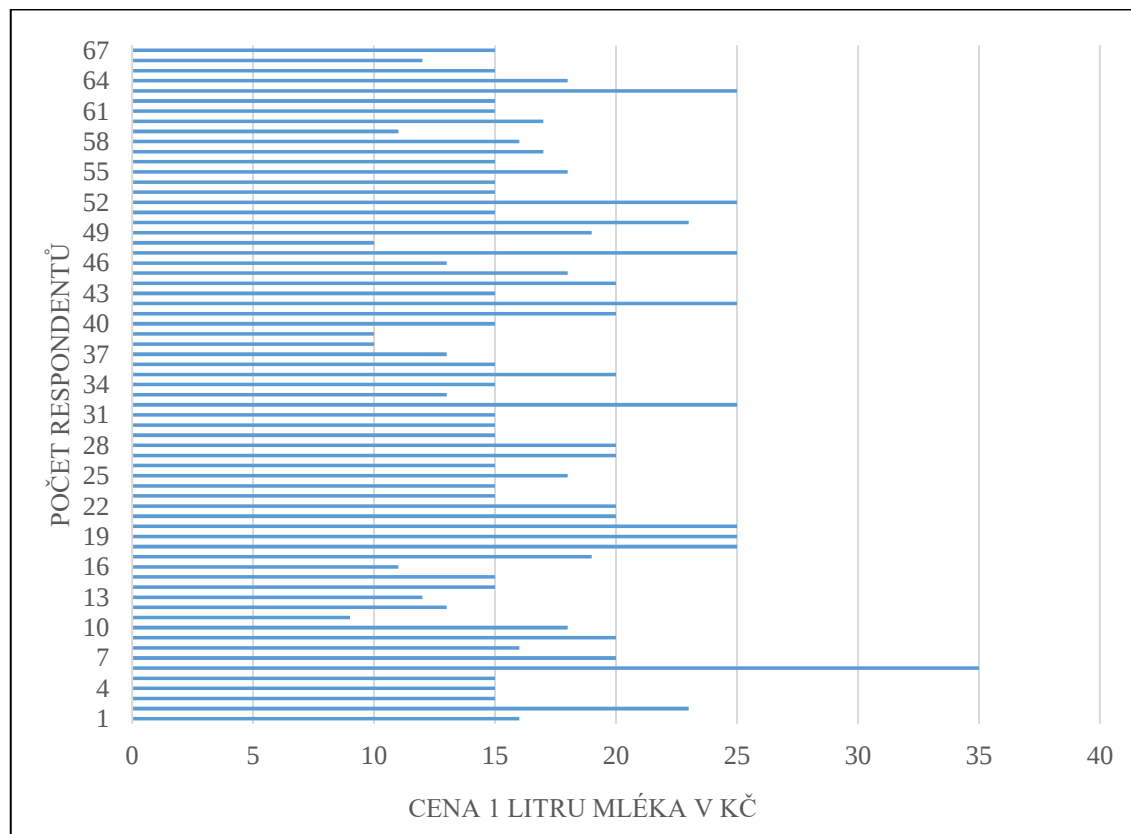

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi chlapců – Mléko 1 l (n=67)

V Grafu 35, jsou zaznamenány odpovědi chlapců.

Graf 35: Mléko 1 litr (Odpovědi chlapců)

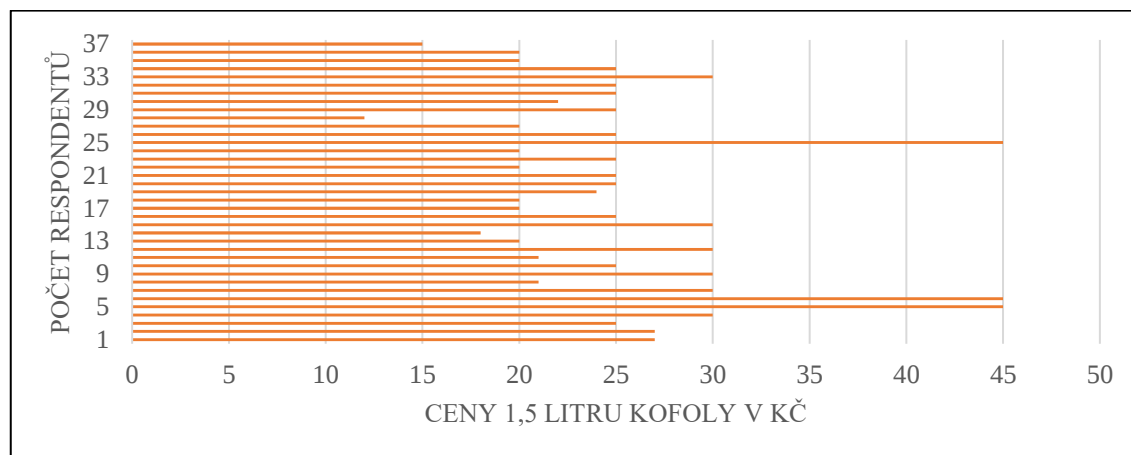

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Dívky – Kofola 1,5 l (n=37)

V Grafu 36 je vidět, jaké ceny uvedly dívky k 1,5 l kofoly.

Graf 36: Kofola 1,5 litru (Odpovědi dívek)

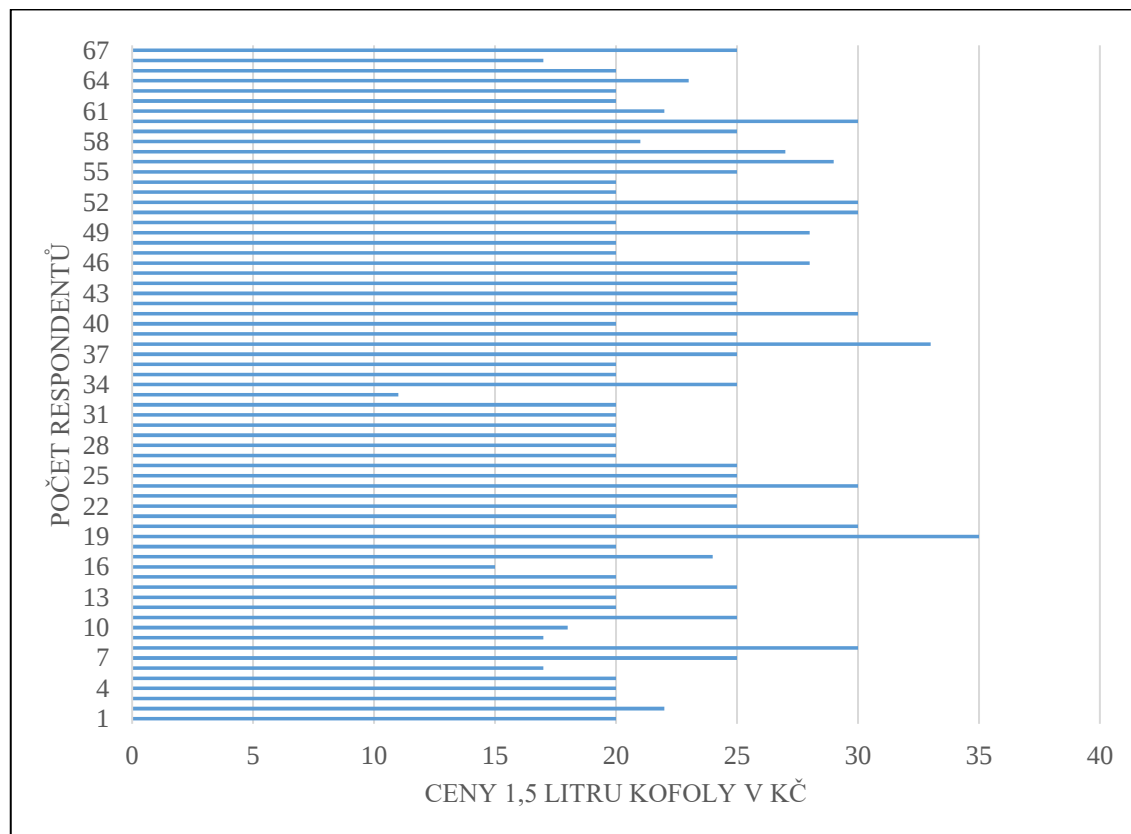

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi chlapců – 1,5 litru (n=67)

V Grafu 37, jsou znázorněny odpovědi chlapců.

Graf 37: Kofola 1,5 litru (Odpovědi chlapců)

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 7: Zkuste prosím definovat pojem INFLACE. (n=104)

Účelem této otázky, bylo zjistit, zda žáci 9. ročníků, mají povědomí o tom, co je inflace. Inflaci by žáci, dle dokumentu Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, měli mít zahrnutou do výuky. Jednou z možností, jak definovat inflaci je snížení kupní síly peněz, nárůst všeobecné cenové hladiny či jednoduše nárůst cen.

Odpovědi dívek (n=37)

26 (70 %) dívek uvedlo, že neví, co inflace znamená či, že neví, jak to definovat.

11 (30 %) dívek, se pokusilo inflaci definovat. Definování pojmu inflace, podle dívek, je uvedeno v Tabulce 8. Z Tabulky 8, je zřejmé, že dívky o pojmu inflace, velké povědomí nemají.

Tabulka 8: Inflace (Odpovědi dívek)

Snížení ceny podle kurzu.	3	30 %
Je to to, co přeplatíme za půjčky, na účtu...	1	10 %
Souvisí to s chemií.	1	10 %
Znehodnocení měny.	2	20 %
Změna kurzu peněz.	1	10 %
Růst cen.	1	10 %
Snížení ceny podle koruny.	1	10 %

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Odpovědi chlapců (n=67)

40 (60 %) chlapců, uvedlo, že pojem inflace jim nic neříká. 27 (40 %) chlapců se pojem inflace pokusilo definovat, tyto definice jsou uvedeny v Tabulce 9.

Tabulka 9: Inflace (Odpovědi chlapců)

Znehodnocení měny.	17	63 %
Placení kartou.	1	3,7 %
Znehodnocení účtu.	1	3,7 %
Něco okolo akcií - pokles a vzrůst.	1	3,7 %
Přirážka, co udává obchod.	1	3,7 %
Peníze.	1	3,7 %
Zeslabení hodnoty např. (oslabení hodnoty měny).	1	3,7 %
Zvýšení cen.	1	3,7 %
Snížení kupní síly peněz.	2	7,4 %
To znamená, když se chce někdo někam nepozorovaně dostat. Snaží se tajně někam zapadnout. Třeba policista do gangu mafiánů.	1	3,7 %

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

4. 4 Zhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1: Výuka finanční gramotnosti je dostupná ve více jak 80 % základních škol v Jihočeském kraji.

Z otázky č. 6 (Dotazník pro vedení škol) vyplývá, že výuku finanční gramotnosti má v Jihočeském kraji zahrnuto 89 % základních škol. 11 % základních škol, uvedlo, že finanční výuku do výuky zahrnutou nemá. Těchto 11 % základních škol, bylo v rámci dotazníkového šetření tázáno, z jakého důvodu, nemají výuku finanční gramotnosti zahrnutou do výuky, a jako důvod uvedly, že ji zahrnutou mají, ovšem jen okrajově. Dalo by se tedy říci, že výuka finanční gramotnosti je zařazena do všech základních škol v Jihočeském kraji, které se zúčastnily dotazníkového šetření. Hypotéza se tedy potvrdila.

Hypotéza č. 2: Méně jak 40 % pedagogů v Jihočeském kraji navštěvuje kurzy, školení k výuce finanční gramotnosti.

K této hypotéze byla formulována otázka č. 15 (Dotazník pro vedení škol), na kterou odpovědělo 46 % respondentů, že pedagogové nenavštěvují žádné kurzy, školení k výuce finanční gramotnosti. 54 % respondentů, odpovědělo, že pedagogové kurzy k výuce finanční gramotnosti navštěvují. Hypotéza se nepotvrdila. V Jihočeském kraji navštěvuje více než 40 % pedagogů kurzy, školení k výuce finanční gramotnosti základních škol, které se zúčastnily dotazníkového šetření.

Hypotéza č. 3: Většina základních škol v Jihočeském kraji má dostatek materiálů a informací k výuce finanční gramotnosti.

Na základě této hypotézy byla formulována otázka č. 17 (Dotazník pro vedení škol), ve které bylo zjišťováno, zda mají základní školy v Jihočeském kraji dostatek materiálů a informací k výuce finanční gramotnosti. 81 % respondentů uvedlo, že mají dostatek materiálů i informací k výuce finanční gramotnosti. 19 % respondentů, uvedlo, že nemají dostatek těchto materiálů a informací. Hypotéza potvrdila, že ve většině základních škol v Jihočeském kraji, které se zúčastnily dotazníkového šetření, mají dostatek materiálů a informací k výuce finanční gramotnosti.

Hypotéza č. 4: Výuka finanční gramotnosti je nejčastěji začleněna do předmětu Občanská výuka a to v 52 %.

K této hypotéze byla vytvořena otázka č. 8 (Dotazník pro vedení škol), která měla za úkol zjistit v jakém předmětu je finanční gramotnost vyučována na základní škole. Nejvíce

respondenti uváděli Občanskou výuku, buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými předměty jako je např. matematika a vlastivěda. Opět zde byly zahrnuty odpovědi škol, které se zapojily do dotazníkového šetření. Hypotéza se potvrdila.

4. 5 Návrhy na zlepšení

Z dotazníkového šetření vyplývá, že základní školy se věnují výuce finanční gramotnosti, která je i podle pedagogů na základních školách velice podstatným a aktuálním tématem, kterému je třeba věnovat náležitou pozornost.

Doporučené návrhy na zlepšení:

- Zavedení zájmového kroužku.
- Projektový den na téma finanční gramotnost a ochrana spotřebitele.

Zájmový kroužek – Finanční gramotnost

Na základně informací zjištěných z dotazníkového šetření, konkrétně z otázky č. 13: Probíhá na Vaší škole nějaký zájmový kroužek v oblasti finanční gramotnosti?, která byla určena pro vedení základních škol, vyplývá, že ze 72 základních škol, které se zúčastnily dotazníkového šetření pouze 1 základní škola má zavedený zájmový kroužek v oblasti výuky finanční gramotnosti, a to Matematickou praktiku.

Přitom zájmový kroužek, by mohl být pro žáky velice zábavnou a efektivní formou, jak více porozumět hodnotě peněz a pomoci rozvoji analytického myšlení. Výuka v zájmovém kroužku by mohla být žákům podána zajímavější formou, než je tomu při povinné výuce – kdy se musí dodržovat určitá formální pravidla, navíc by byli žáci ušetřeni stresů z testů a ústního zkoušení.

Kroužky na základních školách jsou vedeny přímo pedagogy školy, mezi nejčastěji nabízené kroužky patří např. keramický, dramatický, dopravní, různé sportovní a jazykové kroužky. Školy nabízejí často i kroužky, které nejsou vedeny přímo zaměstnanci školy, ale jsou zajišťovány externě, např. šachový kroužek, který v Českých Budějovicích nabízí Šachová univerzita. Dále mají školy v Českých Budějovicích možnost otevřít na jejich škole vědecký kroužek, který nabízí organizace Věda nás baví. Nabídka kroužku finanční gramotnosti na základních školách chybí.

Kroužky nejčastěji trvají po dobu jednoho pololetí, mají tedy cca. 14 lekcí. Ceny za kroužky jsou na každé škole rozdílné, záleží na vyučujícím, dostupnosti materiálů apod.

Výuku finančního kroužku by vedl pedagog, který na základní škole působí. Z důvodu, že na základní škole je devět ročníků, a žáci v každém ročníku mají jiné znalosti a jsou na ně, kladeny rozdílné požadavky, nebylo by možné vytvořit pouze jeden zájmový kroužek pro všechny žáky základní školy.

Kroužek by bylo možné rozlišit např. pro žáky prvního stupně, šesté a sedmé třídy a osmé a deváté třídy. Na základě toho, by se lišila i náplň a obtížnost kroužku. Záleží také na velikosti školy, zájmu o daný kroužek.

Níže je zpracován návrh na zájmový kroužek pro žáky osmého a devátého ročníku, jelikož právě žáci devátého ročníku, mají po jeho ukončení splněnou povinnou školní docházku a nemusí dále pokračovat ve studiu. Bylo by proto vhodné, aby základní znalosti finanční gramotnosti získali ve škole.

Zájmový kroužek není povinný, a proto by bylo podstatné nejprve žáky zaujmout, aby se do kroužku přihlásili. Žáci by se mohli o kroužku dozvědět např. z nástěnek na chodbách školy, kde by měla být nabídka kroužky uvedena, rozdělením brožur s nabídkou výuky finanční gramotnosti, dále by kroužek měl být nabídnout např. třídním učitelem a popř. zápisem do žákovské knížky, který by vyžadoval podpis rodičů, aby bylo potvrzené, že o nabídce kroužku, byli informováni i rodiče.

Zájmový kroužek by probíhal v druhém pololetí, a měl by 13 vyučovacích hodin po 60 minutách. Konal by se každé pondělí od 15:00 do 16:00 hodin.

Základní náplň kroužku by se mohla řídit např. příručkou Zahrada – Velká voda, jejími autoři jsou Vít Šisler a Lenka Petýrková. Příručka obsahuje celkem 13 připravených plánů, a každý plán obsahuje náplň jednotlivé vyučovací hodiny pro finanční vzdělávání na ZŠ, čímž zcela pokrývá standardní potřebu finanční gramotnosti na ZŠ. Příručka nabízí spousty originálních aktivit, pracovní listy, slovník pojmů, kvízy a jiné. Příručka díky svému hernímu zpracování, podporuje u žáků smysl pro spolupráci a komunikativnost. Cena knihy je 279 Kč, platba na dobírku je 120 Kč (Generationeurope, n.d.).

Příručka je založena na metodě projektového vyučování. Herní prostřední spojuje společný příběh ve staré a opuštěné zahradě, kde žijí např. oživé sochy či opuštěné hračky. Žáci po 3 až 5členných skupinách, mají ve hře za úkol, starat se o konkrétní “rodinu“. Žáci se učí, jak vhodně spořit či investovat, sestavit rodinný rozpočet, jak se vypořádat s inflací nebo dluhem, typy úvěrů apod. Za úspěšné plnění úkolů přiděluje učitel žákům

části jejich plavidel, a cílem žáků je vybudovat co největší plavidlo, aby se zachránily před blížící se potopou (Generationeurope, n.d.).

Obrázek 2: Obálka knihy *Zahrada – Velká voda*

Zdroj: Generationeurope, n. d., *Zahrada – Velká voda*

Zhodnocení nákladů

V souvislosti s tímto návrhem by vznikly náklady na pracovníka, který by kroužek vyučoval. Od nákladů na nájem se upouští, jelikož by se kroužek konal v budově školy, a v zájmu školy, a z tohoto důvodu by škola nájemné nepožadovala. Náklady na materiál by byly ve výši nákupu knihy *Zahrada – Velká voda* 279 Kč a náklady s pořízením knihy tedy 120 Kč za dobírku. Materiály by vedoucí kroužku kopíroval pro všechny žáky na školní kopírce, tuto službu nabízí většina škol, a hradí ji škola.

V případě vedení zájmového kroužku, který pořádá pedagog ve své pracovní době a dle své pracovní smlouvy, se jedná o výkon práce pedagoga. Ředitel školy může zohlednit mimořádné úsilí pedagoga formou nenárokových složek mzdy. To jsou prostředky na platy, která škola získává ze státního rozpočtu, prostřednictvím normativu na dítě. V případě, kde je vedení kroužku, mimo rámec práce pedagoga konané podle pracovní smlouvy (práce mimo pracovní dobu a rámec směn), pak se jedná, o práci konanou na základě dohody o provedení práce nebo o pracovní činnosti (Portál o školství a vzdělávání, 2013).

V tomto návrhu by vedl kroužek kmenový zaměstnanec školy, ovšem mimo rámec své pracovní smlouvy. Finanční kroužek by byl veden na základě dohody o provedení práce, která by byla nejvýhodnější jak pro zaměstnavatele, tak pro zaměstnance.

Finanční kroužek by byl otevřen v případě zájmu minimálně deseti žáků. Cena by byla 350 Kč/ 1 žák.

Předpokládáme, že kroužku se zúčastní 10 žáků, získaly by se tak finanční prostředky ve výši 3 500 Kč. Z těchto prostředků by byl uhrazen náklad na knihu Zahrada – Velká voda, podle níž by byl kroužek vyučován, tedy 279 Kč a poštovné 120 Kč. Zbylých 3 101 Kč, by byly finanční prostředky na dohodu o provedení práce či činnosti u pedagoga za vedení kroužku. V případě zájmu, více žáků, by se finanční prostředky pro pedagoga navyšovaly.

Projektový den na téma finanční gramotnost a ochrana spotřebitele

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že součástí výuky některých základních škol, jsou finanční dny. V České republice, působí několik agentur, které na škole zajistí průběh a program finančního dne, jsou to však agentury, které tuto aktivitu nabízejí za peníze, což může být problém. Školy na takovéto akce nemají volné peněžní prostředky, a finanční den si musí žáci hradit sami, a ne vždy, jsou toho všichni rodiče schopni.

Základním školám v Českých Budějovicích by zajištění finančního dne, mohla poskytnout Ekonomická fakulta, Jihočeské univerzity. Inspirací by jim mohla být Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kde se studenti a studentky oboru Ochrana veřejného zdraví zapojují do projektu nazvaného „Hrou proti AIDS“.

Studenti oboru Obchodní podnikání na Ekonomické fakultě, mají ve čtvrtém ročníku v zimním semestru předmět Ochrana spotřebitele, který vyučuje Ing. Bc. Alena Srbová, Ph.D. V rámci tohoto předmětu by si studenti připravili náplň pro uspořádání finančního dne na základních školách, který by se dal poupravit požadavkům dané základní školy. Nabídku s touto aktivitou by studenti rozeslali pomocí emailu, základním školám v Českých Budějovicích.

Finanční den by se konal v prostorách základní školy, která by projevila zájem o tuto nabídku. Projektový den by byl rozdělen do čtyř etap, každé etapě by byla věnována přibližně jedna vyučovací hodina. Jednalo by se o projektový den pro žáky druhého stupně základní školy. Možná náplň projektového dne je uvedena níže.

- **Historický vývoj ochrany spotřebitele.**

Na začátku projektového dne, by se žáci nejprve dozvěděli, kdy začalo být téma ochrana spotřebitele aktuální, a z jakého důvodu. Téma by bylo vysvětleno stručně, tak aby bylo pochopitelné pro žáky základní školy.

- **Současný systém ochrany spotřebitele v České republice.**

Předmětem této části, projektového dne, by bylo seznámení žáků s tím, že každý spotřebitel má svá práva, ale také své povinnosti. Zajímavou informací by pro žáky jistě mohlo být, že v České republice existuje a funguje legislativní úprava ochrany spotřebitele.

- **Peníze.**

Třetí vyučovací hodina by byla věnována vývoji měny, žákům by se na příkladech ukázalo, co se v dřívějších dobách používalo jako peníze. Na současných bankovkách, by byli seznámeni s ochrannými prvky bankovek.

- **Výběr dalšího vzdělání.**

Jak bylo uvedeno výše projektový den by byl určen pro žáky druhého stupně základní školy, což znamená, že žákům po jeho absolvování, končí povinná školní docházka. Záleží tedy na žácích, jakou další cestou se vydají. Zda se již dále vzdělávat nebudou, a budou si hledat práci, či zda budou pokračovat ve svém vzdělání.

Ryan (2012) uvádí, že výběr vzdělání, zásadně ovlivňuje příjmy v budoucnu. Je důležité si uvědomit, že některé práce jsou placeny více, a jiné méně. Všeobecně, čím více vzdělanější, zkušenější, schopnější člověk, tím více může očekávat větší příjmy. Například lékař se musí několik let náročně vzdělávat a získávat zkušenosti, ale očekává se, že také bude dobře zaplacen. Naopak prodavač nepotřebuje složité vzdělání a zkušenosti, ale zato má jistě menší mzdu.

Z tohoto důvodu, by se žáci v rámci projektového dne, měli dozvědět, že existují zásadní příjmové rozdíly mezi jednotlivými druhy zaměstnání. A na základě toho, by se také měli rozhodnout o výběru své další školy.

Tato nabídka by byla pro základní školy zcela zadarmo, pro studenty vysoké školy by byl odměnou získaný zápočet z předmětu Ochrana spotřebitele.

Možností, jak upořádat na základní škole finanční den je mnoho, většina je ovšem nabízena za peníze a žáci by si projektový den museli platit. Níže jsou uvedeny některé příklady.

V roce 2006 vznikl vzdělávací program Rozumíme penězům, který realizuje ve spolupráci s MONETA Money Bank (jako finančním partnerem), občanské sdružení AISIS. V rámci tohoto projektu probíhají projektové dny, ale také odborné semináře a vznikají studijní materiály pro učitele (Vstřícná banka, 2016).

O tomto projektu se také zmínilo pár základních škol v dotazníkovém šetření, což potvrzuje jeho úspěšnost.

V rámci projektu „Finanční gramotnost do škol“ je nabízen Projektový den pro základní školy, který je další možností, které mohou školy využít. Cena je 120 Kč/1 žák, za 5 až 6 vyučovacích hodin. Dalším nákladem je cestovné pro mimopražské školy 3 Kč/1 km, a náklady za drobné ceny pro žáky. Projektový den začíná představením základních pravidel, úkolů a herních postupů. Žáci si během projektového dne např. vyzkouší připravit jídelníček a náklady na něj pro celou rodinu na jeden týden, výběr bydlení u stánku realitního makléře nebo sestavení měsíčního rozpočtu. Projektový den probíhá hravou a poutavou formou. Za úspěšné absolvování získá každý žák diplom za účast a drobné ceny (Finanční gramotnost do škol, 2016).

Existuje tedy spousta nabídek, které by školy mohly využít pro realizaci projektového dne. Záleží tedy především na vedení školy, zda tento finanční den uspořádá, či nikoli.

5 Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce, bylo zjistit jakým způsobem probíhá spotřebitelské vzdělávání žáků na základních školách s pomocí terénního výzkumu.

Aby bylo možné výzkum provést, bylo zapotřebí zjistit, zda vůbec nějaké spotřebitelské vzdělávání probíhá, a v jaké oblasti. Bylo tedy nutné prostudovat odbornou literaturu hlavně v oblasti ochrany spotřebitele a školský zákon. Na základě toho, bylo zjištěno, že na základních školách probíhá spotřebitelské vzdělávání v rámci finanční gramotnosti, která byla do výuky zavedena v roce 2013 Opatřením ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Finanční gramotnost je tedy velice novým tématem, které sice již bylo zavedeno do výuky na základních školách, ale materiály a povědomí široké společnosti o tomto tématu se teprve v dnešní době stávají aktuální.

Na začátku praktické práce byly stanoveny čtyři hypotézy, na základě zjištěných informací z dostupných zdrojů. Tyto hypotézy byly zhodnoceny na základě výsledků dotazníkového šetření.

Dotazníkové šetření proběhlo pomocí dvou vytvořených dotazníků v rámci Jihočeského kraje. První dotazník byl určen pro vedení základních škol, kterých je v Jihočeském kraji celkem 258. Dotazník obsahoval 24 otázek, které měly za úkol zjistit, názor pedagogů na výuku finanční gramotnosti, průběh výuky finanční gramotnosti, jaké jsou materiály pro výuku, zda je vyučována samostatně nebo je součástí jiného předmětu, a zkušenosti pedagogů s tou výukou, což splňuje hlavní cíl této bakalářské práce. Vyplněných dotazníků bylo získáno celkem 81.

Druhý dotazník, byl určen pro žáky devátých ročníků základních škol a uskutečnil se v Českých Budějovicích na základních školách Matice školské, Máj I a Máj II, celkem bylo získáno 104 vyplněných dotazníků. Dotazník se skládal z 8 otázek, které měli za úkol zjistit, zda mají žáci povědomí o základní problematice v oblasti finanční gramotnosti. Bylo zjišťováno, zda žáci např. ví, co je platební karta, inflace, a zda mají svůj vlastní účet, či zda si kontrolují účtenku po nákupu.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že základní školy se snaží věnovat výuce finanční gramotnosti, kterou i vedení školy považuje za velice důležité téma, které významně ovlivňuje současný i budoucí život žáka. Žáci o výuku finanční gramotnosti projevují

zájem a výsledkem je, že o ní mají základní povědomí, které je, ale třeba doplnit dalším vzděláním a životními zkušenostmi.

Tři hypotézy se po provedení dotazníkového šetření potvrdily, a jedna hypotéza se nepotvrdila. Znění hypotéz je uvedeno níže.

První hypotéza: „Výuka finanční gramotnosti je dostupná ve více jak 80 % základních škol v Jihočeském kraji.“, tato hypotéza se potvrdila. Rozsah výuky finanční gramotnosti, závisí na velikosti školy či, zda se jedná pouze o základní školy s prvním stupněm, ale všechny základní školy v Jihočeském kraji, se výuce finanční gramotnosti věnují.

Druhá hypotéza: „Méně jak 40 % pedagogů v Jihočeském kraji navštěvuje kurzy, školení k výuce finanční gramotnosti“, tato hypotéza se nepotvrdila. Více jak 40 % pedagogů základních škol v Jihočeském kraji, navštěvuje kurzy, školení k výuce finanční gramotnosti.

Třetí hypotéza: „Většina základních škol v Jihočeském kraji má dostatek materiálů a informací k výuce finanční gramotnosti“, tato hypotéza se potvrdila. 81 % základních škol, má dostatek materiálů a informací k výuce finanční gramotnosti.

Čtvrtá hypotéza: „Výuka finanční gramotnosti je nejčastěji začleněna do předmětu Občanská výuka a to v 52 %“, tato hypotéza se potvrdila. Finanční gramotnost je na základních školách vyučována nejčastěji právě v předmětu Občanská výuka, na některých základních školách je zahrnuta do více předmětů, např. do matematiky či vlastivědy.

V závěru práce, byly stanoveny návrhy na zlepšení. Prvním návrhem je zavedení zájmového kroužku pro výuku finanční gramotnosti. Kroužek by mohl nabídnout zábavnou formu, kdy žáci pronikají do principů světa financí. Druhým návrhem na zlepšení by byl projektový den na základních školách na téma finanční gramotnost a ochrana spotřebitele. Projektový den by měl žáky utvrdit v důležitosti orientovat se v základní finanční problematice.

Závěrem lze konstatovat, že výuka finanční gramotnosti, je velmi důležitým tématem, která umožní spotřebiteli ustát nebezpečí na trhu ve formě různých reklam, které vyvíjejí tlak na spotřebitele, ať k nákupu různých nepotřebných produktů a služeb, či k uspokojování jakékoliv potřeby půjčkou. Finančně gramotný spotřebitel, by měl umět zvážit důležitost svých výdajů a umět zodpovědně řešit svou finanční situaci.

I. Summary and keywords

Financial education is one of the most important elements in the field of consumer protection. Financial education leads to strengthening financial literacy of the consumer and the consumer becomes a subject of financial market who knows his duties and consumer rights.

This work is aimed at finding resources which are used for consumer education of pupils in primary school.

The practical part is focused on consumer education and financial literacy in primary schools in the South Bohemian Region. It also determines whether financial literacy is taught in primary schools in the South Bohemian Region, what materials there are for this subject or how the teachers are trained for this form of education.

The data for the practical part were obtained via questionnaires. One questionnaire is focused on finding lessons of financial literacy and circulated by e-mails. The second questionnaire is focused on financial literacy of students and is dealt personally.

Based on the research it was qualified and recommended to establish a financial club and a day of finance.

Key words: financial literacy, financial education, consumer protection, compulsory education

II. Seznam použitých zdrojů

Literatura

1. Dvořáková, Z., Smrčka, L., & kol. (2011). *Finanční vzdělávání pro střední školy. Se sbírkou řešených příkladů na CD*. Praha: C. H. Beck
2. Foret, M. & Stávková (2003). *Marketingový výzkum. Jak poznávat své zákazníky*. Praha: Grada Publishing
3. Horová, O. (2004). *Ochrana spotřebitele*. Praha: Oeconomica
4. Kozel, R., Mynářová, L., & Svobodová, H., (2011). *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada Publish
5. Otnes, C. C., & Tuncay-Zayer, L. (2012). *Gender, culture, and consumer behavior*. New York: Routledge
6. Příbilová, M. & kol. (1996). *Marketingový výzkum v praxi*, Praha: Grada Publish
7. Ryan, S.J. (2012). *Personal Financial Literacy*. Mason: South-Western Cengage Learning
8. Veber, J., Kořánová, A., & Plášková. (2007). *Řízení jakosti a ochrana spotřebitele*. Praha: Grada

Právní předpisy

1. Eliáš, K., & Svatoš, M., (2014). *Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka 26.3.2012*. Ostrava: Sagit
2. Zákon o ochraně spotřebitele 1992 (2016). Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument169877.html>
3. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) 2004 (2016). Dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty/nove-vela-skolskeho-zakona-vyklady-a-informace>
4. Zákon o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů 1986 (2016). Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument6845.html>.
5. Zákon o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů 2001 (2016). Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument6802.html>.

Internetové zdroje

1. Finanční gramotnost do škol (2016). *Projektový den pro ZŠ*. Dostupné z <http://www.fgdoskol.cz/projektovy-den-pro-zs/>
2. Generationeurope (n. d.). *Zahrada – Velká voda*. Dostupné z <http://www.generationeurope.cz/cs/publikace/105-velka-voda>
3. Hospodářské noviny (2014). *Čeští školáci jsou ve finanční gramotnosti lepší než Američané. Vyznají se i v daních*. Dostupné z <https://ihned.cz/c1-62485580-finanncni-gramotnost-ceskych-skolaku-je-nadprumerna>
4. Národní institut pro další vzdělávání (2016, červenec). Dostupné z http://www.nidv.cz/aplikace/prihlasovani/kurzy_prihlasit.php?id_kurzu=51994&operace=detail
5. Národní strategie finančního vzdělávání 2010 (2016, červenec). Dostupné z <http://www.msmt.cz/file/31443/>
6. Partners (n.d.). *Finanční gramotnost žáků je před výukou malá až nulová*. Dostupné z <http://www.partners.cz/cs/media/tiskove-zpravy/den-financni-gramotnosti/vyzkum-dfg-financni-gramotnost-zaku-je-pred-vyukou-mala-az-nulova/>
7. Podpora rozvoje matematické, finanční a čtenářské gramotnosti (2013). Dostupné z http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/18167/tematicka_zprava.pdf
8. Portál o školství a vzdělávání (2013). *Odměny za vedení kroužků*. Dostupné z <http://info.edu.cz/cs/node/33535>
9. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání 2013 (2016, červenec). Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministra-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-4>
10. Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách (2016, červenec). Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>
11. Vstřícná banka (2016). *Program Rozumíme penězům naučil hospodařit už 26 000 dětí*. Dostupné z: <https://www.vstricnabanka.cz/program-rozumime-penezum-naucil-hospodarit-uz-26-000-deti-34625>

III. Seznam grafů, obrázků a tabulek

Seznam grafů

Graf 1: Myslíte si, že dostatečná finanční gramotnost vede k ochraně spotřebitele před nástrahami trhu, např. zadlužením?	33
Graf 2: Je podle Vás podstatné, aby žáci měli znalosti z oblasti finanční gramotnosti?	33
Graf 3: Myslíte si, že mají žáci už osvojené nějaké znalosti z finanční gramotnosti z domova?	34
Graf 4: Vnímáte rozdíl znalostí finanční gramotnosti mezi žáky ze sociálně slabších a silnějších rodin?	35
Graf 5: Je téma finanční gramotnosti zařazeno jako průřezové téma do výuky na Vaší škole?	36
Graf 6: Má Vaše škola v plánu finanční gramotnost zařadit do výuky?.....	36
Graf 7: V jakém ročníku probíhá výuka finanční gramotnosti na Vaší škole?.....	37
Graf 8: Označte prosím, jaké časové období je vymezeno pro výuku finanční gramotnosti.	40
Graf 9: Jaké pomůcky škola využívá k výuce finanční gramotnosti?	41
Graf 10: Probíhají nějaké exkurze v rámci výuky finanční gramotnosti?	41
Graf 11: Je výuka obohacena o hodinu s externím pracovníkem (např. pracovníkem pošty)?.....	42
Graf 12: Probíhá na Vaší škole nějaký zájmový kroužek v oblasti finanční gramotnosti?	42
Graf 13: Navštěvují pedagogové nějaké školení, kurzy k výuce finanční gramotnosti?	43
Graf 14: Jak vnímají pedagogové začlenění finanční gramotnosti do výuky?	44
Graf č. 15: Jsou materiály a informace poskytované k výuce finanční gramotnosti od Ministerstva školství dostatečné?	44
Graf 16: Jak hodnotíte zájem Vašich žáků o problematiku finanční gramotnosti?	45
Graf 17 : Myslíte si, že by Vaši žáci měli s určitou znalostí finanční gramotnosti již přicházet z mateřské školy?	46

Graf 18: Myslíte si, že Vaši žáci odcházejí z 9. ročníku Vaší základní školy s dostatečnou znalostí finanční gramotnosti?	47
Graf 19: Označte prosím, zda má Vaše základní škola.	47
Graf 20: Označte prosím, kolik obyvatel žije v obci či městě, ve kterém sídlí Vaše škola:	48
Graf 21: Označte prosím, počet žáků na Vaší škole:	49
Graf 22: Uveďte prosím, zda jste:.....	49
Graf 23: Zakroužkujte prosím, jaké jste pohlaví.	50
Graf 24: Víte jak a k čemu se používá platební karta? (Odpovědi dívek).....	50
Graf 25: Víte jak a k čemu se používá platební karta? (Odpovědi chlapců)	51
Graf 26: Máte svůj vlastní účet? (Odpovědi dívek).....	51
Graf 27: Máte svůj vlastní účet? (Odpovědi chlapců)	52
Graf 28: Máte našetřené nějaké peníze? (Odpovědi dívek).....	52
Graf 29: Máte našetřené nějaké peníze? (Odpovědi chlapců)	53
Graf 30: Zkontrolujete si účtenku, když si něco koupíte? (Odpovědi dívek).....	53
Graf 31: Zkontrolujete si účtenku, když si něco koupíte? (Odpovědi chlapců)	54
Graf 32: Klasický konzumní chléb (Odpovědi dívek).....	55
Graf 33: Klasický konzumní chléb (Odpovědi chlapců)	55
Graf 34: Mléko 1 litr (Odpovědi dívek).....	56
Graf 35: Mléko 1 litr (Odpovědi chlapců)	56
Graf 36: Kofola 1,5 litru (Odpovědi dívek)	57
Graf 37: Kofola 1,5 litru (Odpovědi chlapců)	57

Seznam obrázků

Obrázek 1: Složky finanční gramotnosti	13
Obrázek 2: Obálka knihy Zahrada – Velká voda.....	63

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vazby mezi právy a povinnostmi spotřebitelů	8
Tabulka 2: Výuka na ZŠ v oblasti finančních prostředků	20
Tabulka 3: Výuka na ZŠ v oblasti hospodaření domácnosti	20
Tabulka 4: Výuka na ZŠ v oblasti finančních produktů	21
Tabulka 5: Do jakého předmětu je na Vaší škole finanční gramotnost zařazena?	38
Tabulka 6: Kolik vyučovacích hodin je během školního roku celkem věnováno tématu finanční gramotnosti na Vaší škole?	39
Tabulka 7: Jak probíhá vzdělávání pedagogů na Vaší škole k výuce finanční gramotnosti?	43
Tabulka 8: Inflace (Odpovědi dívek)	58
Tabulka 9: Inflace (Odpovědi chlapců)	59

IV. Seznam použitých zkratek

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
č. j.	číslo jednací
ČR	Česká republika
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
g	gram
HDP	hrubý domácí produkt
Kč	koruna česká
l	litr
MSMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
OECD	Organisation for Economic Cooperation
RVP ZP	Rámcový vzdělávací program pro základní školy
ZS	základní škola
ZVaS	Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

V. Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník pro vedení škol

Příloha 2: Dotazník pro žáky základních škol

VI. Přílohy

Příloha 1: Dotazník pro vedení škol

Dotazník na téma finanční gramotnost žáků základních škol v Jihočeském kraji

Dobrý den,

jmenuji se Marta Foltinová a studuji na Jihočeské univerzitě, Ekonomickou fakultu, obor Účetnictví a finanční řízení podniku. Prostřednictvím tohoto dotazníku se snažím získat potřebné informace ke své bakalářské práci, ve které se zabývám obranou spotřebitelů na základních školách, konkrétně se zaměřením na finanční gramotnost žáků základních škol v Jihočeském kraji.

Chtěla bych tímto požádat vedení školy o vyplnění dotazníku, které by nemělo zabrat více než, 15 minut. V případě jakéhokoliv dotazu, mne prosím kontaktujte na můj email: MFoltinova@seznam.cz.

Pokud není uvedeno jinak, označte vždy prosím je jednu odpověď.

Předem velice děkuji za Vaše odpovědi a přeji Vám hezký den.

1. Co si představujete Vy pod pojmem finanční gramotnost?

.....
.....

2. Myslíte si, že dostatečná finanční gramotnost vede k ochraně spotřebitele před nástrahami trhu, např. zadlužením?

- ☐ Ano.
- ☐ Ne.
- ☐ Nevím.

3. Je podle Vás podstatné, aby žáci měli znalosti z oblasti finanční gramotnosti?

- ☐ Ano.
- ☐ Ne.

4. Myslíte si, že mají žáci už osvojené nějaké znalosti z finanční gramotnosti z domova?

- ☐ Většina žáků ano.
- ☐ Polovina žáků ano.
- ☐ Většina žáků nemá.
- ☐ Žáci nemají takovéto znalosti vůbec.

5. Vnímáte rozdíl znalostí finanční gramotnosti mezi žáky ze sociálně slabších a silnějších rodin?

- ☐ Ano, tento rozdíl je znatelný, žáci ze sociálně slabších rodin mají malé, nebo žádné finanční znalosti.
- ☐ Ne, žádný rozdíl mezi žáky nevnímám.

6. Je téma finanční gramotnosti zařazeno jako průřezové téma do výuky na Vaší škole?

- ☐ Ano.
- ☐ Ne.
 - ☐ Uveďte prosím důvod:
.....
.....
- ☐ Má Vaše škola v plánu finanční gramotnost zařadit do výuky?
 - ☐ Ano.
 - ☐ Ne.

Pokud jste odpověděli NE (Vaše škola nemá finanční gramotnost zařazenou do výuky), přejděte prosím na otázku číslo 21, děkuji.

7. V jakém ročníku probíhá výuka finanční gramotnosti na Vaší škole?

Označte prosím jednu nebo více odpovědí.

☐ 1. ročník	☐ 6. ročník
☐ 2. ročník	☐ 7. ročník
☐ 3. ročník	☐ 8. ročník
☐ 4. ročník	☐ 9. ročník
☐ 5. ročník	

8. Do jakého předmětu je na Vaší škole finanční gramotnost zařazena?

.....

9. Kolik vyučovacích hodin je během školního roku celkem věnováno tématu finanční gramotnost na Vaší škole?

.....

Označte prosím, jaké časové období je vymezeno pro výuku finanční gramotnosti:

- ☐ Výuka finanční gramotnosti probíhá celoročně.
- ☐ Výuce finanční gramotnosti je vymezeno jedno čtvrtletí.
- ☐ Výuce finanční gramotnosti je vymezen jeden měsíc.
- ☐ Výuce finanční gramotnosti je vymezen jeden týden.

10. Jaké pomůcky škola využívá k výuce finanční gramotnosti?

- ☐ Učebnice.
- ☐ Video.
- ☐ Online vzdělávací hry.
- ☐ Pracovní listy.
- ☐ Jiné. Uveďte prosím jaké:

11. Probíhají nějaké exkurze v rámci výuky finanční gramotnosti?

- ☐ Ano.
 - ☐ Do banky.
 - ☐ Na poštu.
 - ☐ Jiné exkurze. Uveďte prosím jaké:
- ☐ Ne.

12. Je výuka obohacena o hodinu s externím pracovníkem (např. pracovníkem pošty)?

- ☐ Ano.

Uveďte prosím, jakým externím pracovníkem je nejčastěji výuka obohacena:
.....
- ☐ Ne.

13. Probíhá na Vaší škole nějaký zájmový kroužek v oblasti finanční gramotnosti?

☐ Ano.

Uveďte prosím jaký:

☐ Ne.

14. Jak probíhá vzdělávání pedagogů na Vaší škole k výuce finanční gramotnosti?

.....

.....

15. Navštěvují pedagogové nějaké školení, kurzy k výuce finanční gramotnosti?

☐ Ano.

Uveďte prosím jaké:

☐ Ne.

16. Jak vnímají pedagogové začlenění finanční gramotnosti do výuky?

☐ Velice pozitivně.

☐ Pozitivně.

☐ Negativně.

☐ Nevyjadřují se k tomu.

17. Jsou materiály a informace poskytované k výuce finanční gramotnosti od Ministerstva školství dostatečné?

☐ Ano.

☐ Ne.

Uveďte prosím, proč nejsou poskytované materiály dostatečné:

.....

.....

18. Jak hodnotíte zájem Vašich žáků o problematiku finanční gramotnosti?

☐ Všichni žáci jeví zájem.

☐ Většina žáků jeví zájem.

☐ Většina žáků nejeví zájem.

☐ Žáci nejeví zájem.

19. Myslíte si, že by Vaši žáci měli s určitou znalostí finanční gramotnosti již přicházet z mateřské školy?

- ☐ Ano, a žáci s určitou znalostí finanční gramotnosti již přicházejí.
- ☐ Ano, ale žáci nepřicházejí s žádnou znalostí této problematiky.
- ☐ Ne, je dostatečné, že žáci tyto znalosti získají během povinné školní docházky.

20. Myslíte si, že Vaši žáci odcházejí z 9. ročníku Vaší základní školy s dostatečnou znalostí finanční gramotnosti?

- ☐ Ano.
- ☐ Spíše ano, ale potřebné znalosti je třeba doplnit dalším vzděláním a životními zkušenostmi.
- ☐ Ne.

21. Označte prosím, zda má Vaše základní škola:

- ☐ První i druhý stupeň.
- ☐ Pouze první stupeň.

22. Označte prosím, kolik obyvatel žije v obci či městě, ve kterém sídlí Vaše škola:

- ☐ Do 500 obyvatel.
- ☐ 501 – 1 000 obyvatel.
- ☐ 1 001 – 2 000 obyvatel.
- ☐ 2 001 – 5 000 obyvatel.
- ☐ 5 001 – 10 000 obyvatel.
- ☐ 10 001 – 50 000 obyvatel.
- ☐ Více než 50 001 obyvatel.

23. Označte prosím, počet žáků na Vaší základní škole:

- ☐ Do 100 žáků.
- ☐ 101 – 150 žáků.
- ☐ 151 – 200 žáků.
- ☐ 201 – 300 žáků.
- ☐ 301 – 400 žáků.
- ☐ 401 – 500 žáků.
- ☐ 501 – 700 žáků.
- ☐ 701 – 900 žáků.
- ☐ 901 – 1 100 žáků.
- ☐ Více než 1 101 žáků.

24. Uveďte prosím, zda jste:

- ☐ Muž.
- ☐ Žena.

Velice děkuji za Váš čas a přeji Vám hezký den.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

Příloha 2: Dotazník pro žáky základních škol

Dotazník pro žáky základních škol na finanční gramotnost

Dobrý den,

jmenuji se Marta Foltinová a studuji na Jihočeské univerzitě, Ekonomickou fakultu, obor Účetnictví a finanční řízení podniku. Prostřednictvím tohoto dotazníku se snažím získat potřebné informace ke své bakalářské práci, ve které se zabývám ochranou spotřebitelů na základních školách, konkrétně se zaměřením na finanční gramotnost žáků základních škol v Jihočeském kraji.

Chtěla bych Vás tímto požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je anonymní, a neměl by Vám zabrat více, než 5 minut.

V případě, že Vám není jakákoliv otázka není jasná, ráda Vám poradím.

1. Zakroužkujte prosím, jaké jste pohlaví:

- ☐ Chlapec.
- ☐ Dívka.

2. Víte jak a k čemu se používá platební karta?

- ☐ Ano.
- ☐ Ne.

3. Máte svůj vlastní účet?

- ☐ Ano.
- ☐ Ne.

4. Máte našetřené nějaké peníze?

- ☐ Ano, šetřím si peníze, které dostanu k narozeninám, k svátku, za pěkné známky ve škole, apod.
- ☐ Ne, když dostanu nějaké peníze, ihned si za ně něco koupím.
- ☐ Ne, žádné peníze jsem nikdy nedostal/a, a tak si nemůžu nic našetřit.

5. Zkontrolujete si účtenku, když si něco koupíte?

- ☐ Ano, vždy když si něco koupím.
- ☐ Záleží na tom, co si kupuji.
- ☐ Ne, účtenku si nekontroluji.

6. Napište prosím, k následujícím potravinám, kolik si myslíte, že stojí.

- Klasický konzumní chléb..... Kč
- Mléko (1 litr) Kč
- Kofola (1,5 litru) Kč

7. Zkuste prosím definovat pojem INFLACE.

.....
.....

Velice děkuji za vyplnění dotazníku a přeji Vám hezký den.

Zdroj: vlastní zpracování, 2016